

INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE

Poland – Slovakia

Interdisciplinary care for people in
health and disease in the face of
modern challenges and threats

on – line (BigBlueButton uwmelkbbb.edu.pl platform).

JUNE 12, 2024

ORGANIZERS

University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Collegium Medicum, School of Public Health, Olsztyn, Poland; Branch in Elk, Poland

Catholic University in Ružomberok, Faculty of Health Sciences, Ružomberok, Slovakia

Slovak Medical University in Bratislava, Department of Nursing, Faculty of Nursing and Professional Health Studies, Bratislava, Slovakia

Polish Nursing Society, Branch in Olsztyn, Poland

SCIENTIFIC COMMITTEE

Chairman:

Ewa Kupcewicz, Prof.

Members:

Ewa Dzika, Prof.

Jadwiga Snarska, Prof.

prof. PhDr. Mgr. Helena Kadučáková, PhD

prof. PhDr. Zuzana Slezáková, PhD

prof. PhDr. Ľudmila Matulníková, PhD

PhDr. Anna Krátká, PhD

Marcin Radziłowicz, PhD

Paweł Jastrzębski, PhD

ORGANIZING COMMITTEE

Chairman:

Ewa Kupcewicz, Prof.

Members:

Katarzyna Kubiak, PhD

Olga Bielan, PhD

Barbara Juśkiewicz-Swaczyna, PhD

Grażyna Piwko, MSc

Elżbieta Araminowicz – Kierkło, MSc

Ewa Baranowska, MSc

Bożena Dzikiewicz, MSc

Maciej Świerszcz, MSc

PROGRAM

11.45 – 12.00 **Registration / Rejestracja**

12.00–12.10 **Conference opening ceremony / Uroczyste otwarcie Konferencji**

Jadwiga Snarska, Prof. (PL)

Dyrektor Szkoły Zdrowia Publicznego, Collegium Medicum Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
Director of School of Public Health, Collegium Medicum at University of Warmia and Mazury in Olsztyn

Ewa Kupcewicz, Prof. (PL)

prof. PhDr. Mgr. Helena Kadučáková, PhD (SK)

12.10–12.30 **Inaugural lecture / Wykład inauguracyjny**

How did the COVID-19 pandemic affect the lives of nursing students? An international study / Jak pandemia Covid-19 wpłynęła na życie studentów pielęgniarstwa? Badanie międzynarodowe

dr hab. n. o zdr. Ewa Kupcewicz, prof. UWM (PL)

12.30 – 14.30 **Session 1. Interdisciplinary care for people in health and illness**

Sesja 1. Interdyscyplinarna opieka nad człowiekiem w zdrowiu i chorobie

Chairman / Przewodnicząca: Ewa Kupcewicz, Prof. (PL); Katarzyna Młynarska PhD (PL);
Małgorzata Roman PhD (PL)

1. Controlling massive bleeding / Tamowanie masywnych krwotoków

Paweł Jastrzębski (PL)

2. Depression disorders in patients with craniofacial defects / Zaburzenia

depresyjne u pacjentów z wadami twarzoczaszki

Małgorzata Roman, Agnieszka Sprycha (PL)

3. Analysis of the use of psychoactive drugs on the example of patients of the

Children's Hospital Emergency Department / Analiza stosowania środków

psychoaktywnych na przykładzie pacjentów Szpitalnego Oddziału Ratunkowego dla Dzieci

Katarzyna Młynarska (PL)

4. The occurrence of chronic pain in patients with leg ulcers – analysis and

assessment / Występowanie bólu przewlekłego u chorych z owrzodzeniami goleni – analiza i ocena

Mariola Ejdys (PL)

5. Sleep disorders, are they important? / Zaburzenia snu, czy są istotne?

Grażyna Piwko, Adam Strus, Ewa Kupcewicz (PL)

6. Risk related to nutritional status and the occurrence of dysphagia in patients

hospitalized due to ischemic stroke / Ryzyko związane ze stanem odżywienia a występowanie zjawiska dysfagii u pacjentów hospitalizowanych z powodu udaru niedokrwienego mózgu

Olga Bielan, Wiktoria Rejmontowska (PL)

7. Analysis of the relationship between health behaviors and positive orientation among patients enrolled in a rehabilitation program / Analiza związku między zachowaniami zdrowotnymi a orientacją pozytywną wśród chorych objętych programem rehabilitacji

Ewa Kupcewicz (PL)

8. The quality of hospital nutrition in the context of patient care / Jakość żywienia szpitalnego w kontekście opieki nad pacjentem

Małgorzata E. Kuśmierczyk (PL)

9. The role of a nurse in caring for an elderly patient with depression / Rola pielęgniarki w opiece nad pacjentem geriatrycznym z depresją

Ewa Baranowska (PL)

10. The impact of obesity on the course of vaginal and vaginal delivery – individual case study / Wpływ otyłości na przebieg porodu drogami i siłami natury – indywidualne studium przypadku

Agnieszka Terska, Oliwia Siostrzewitowska (PL)

11. Sense of responsibility for one's own health and self-efficacy in patients of the gynecological ward / Poczucie odpowiedzialności za własne zdrowie a poczucie własnej skuteczności u pacjentek oddziału ginekologicznego

Małgorzata Drężek-Skrzeszewska, Anna Więckowicz (PL)

12. Role of physiotherapist during the postpartum period / Rola fizjoterapeuty w opiece nad pacjentką w okresie połogu

Hanna Zielińska, Barbara Juśkiewicz-Swaczyna, Magdalena Szczepańska (PL)

14.30 – 16.30

Session 2. Interdisciplinary care for people in health and illness

Chairman (SL): prof. PhDr. Mgr. Helena Kadučáková, PhD (SK); prof. PhD. Zuzana Slezáková, PhD., MPH (SK)

1. End-of-life care and farewell culture at the Burešov Home for the Elderly in Zlín / Péče v závěru života a kultura rozloučení v Domově pro seniory Burešov ve Zlíně

Anna Krátká, Helena Nováková (CZ)

2. Social support as part of health literacy / Sociálna opora ako súčasť zdravotnej gramotnosti

Mariana Magerčiaková (SK)

3. The nursing problem of malnutrition in a cancer patient / Ošetrovateľský problém malnutrícia u onkologického pacienta

Mária Novosedláková (SK)

4. Use of the mechanisms of the APPP method with the examination of heart rate variability / Využitie mechanizmov APPP metódy s vyšetrením variability srdcovej frekvencie

Ivana Aštaryová (SK)

5. Applying the principles of behavioral care when caring for newborns / Uplatnenie princípov behaviorálnej starostlivosti pri ošetrovaní novorodencov

Hana Padyšáková, Zuzana Slezáková (SK)

6. Risk factors of medication errors in nursing practice / Rizikové faktory medikačných chýb v ošetrovateľskej praxi .

Patrícia Bečková, Zuzana Slezáková (SK)

7. Benefit of monitoring the functional status of oncology patients in complex treatment of the disease / Benefit monitorovania funkčného stavu onkologických pacientov v komplexnej liečbe ochorenia

Katarína Zrubáková (SK)

8. Lyme borreliosis and tick-borne fever in the view of the nursing care / Lymska borelióza a kliešťová encefalitída z pohľadu ošetrovateľskej starostlivosti

Mária Nováková, Monika Pochybová (SK)

9. Abstinence syndrome in a newborn / Abstinenčný syndróm u novorodenca

Helena Kadučáková, Viera Simočková (SK)

10. What are the possibilities for the autonomous practice of midwives / Aké sú možnosti pre autonómnu prax pôrodných asistentiek?

Ľudmila Matulníková (CZ)

11. Possibilities of measuring nursing workload / Možnosti merania pracovnej záťaže sestier

Mária Lehotská, Eva Moraučíková, Lukáš Kober, Jozef Babečka, Viera Simočková (SK)

16.30 – 17.30

Session 3. Contemporary challenges and threats

Sesja 3. Współczesne wyzwania i zagrożenia

Chairman / Przewodnicząca: Ewa Dzika, Prof. (PL); Katarzyna Kubiak PhD (PL)

1. Changing Views toward mRNA based Covid-19 Vaccines in the Scientific Literature: 2021 – 2024 / Zmiana poglądów na szczepionki oparte na mRNA przeciw Covid-19 w literaturze naukowej: 2021–2024

Michael Thoene (PL)

2. Benzanthrone luminophores: their suitability for a rapid and high-resolution imaging of parasites by confocal laser scanning microscopy / Benzantrona luminofori: to piemērotība ātrai un augstas izšķirtspējas parazītu attēlveidošanai ar konfokālo lāzerskenēšanas mikroskopiju

Ilze Rubenina, Muza Kirjusina, Ligita Mezaraupe, Jelena Kirilova, Veronika Pavlova, Inese Gavarane, Sanita Kecko (LV)

3. Microscopy of Opisthorchis felineus / Opisthorchis felineus mikroskopija

Ligita Mezaraupe, Muza Kirjusina, Sanita Kecko, Inese Gavarane, Veronika Pavlova, Ilze Rubenina, Vladimir Kiyani, Lyudmila Lider, Elena Kirilova (LV)

4. Emerging and reemerging infectious diseases – a challenge and threat to public health / Nowo pojawiające się i powracające choroby zakaźne – wyzwanie i zagrożenie dla zdrowia publicznego

Katarzyna Kubiak, Ewa Dzika (PL)

5. Occupational risk and adverse events in nurse practice / Ryzyko zawodowe a zdarzenia niepożądane w praktyce pielęgniarki

Elżbieta Araminowicz– Kierklo (PL)

6. Safety-engineered medical devices the role in the work of nurses and midwives /

Bezpieczny sprzęt – rola w pracy pielęgniarek i położnych

Bożena Joanna Dzikiewicz (PL)

7. Innovative IT technologies as an opportunity for the development of health tourism in the Warmia and Mazury region / Innowacyjne technologie IT jako szansa rozwoju turystyki zdrowotnej w regionie Warmii i Mazur

Jarosław Klimczak, Małgorzata Klimczak (PL)

17.00 – 18.30

Session 4. Students of health sciences session

Sesja 4. Sesja studentów kierunków nauk o zdrowiu

Chairman / Przewodnicząca: Ewa Kupcewicz, Prof. (PL); Grażyna Piwko MSc (PL);
Elżbieta Araminowicz – Kierklo MSc (PL)

1. Quality of life and coping with stress among nurses / Jakość życia a radzenie sobie ze stresem przez pielęgniarki czynne zawodowo

Julia Lenkiewicz, Patryk Sędrowski, Ewa Kupcewicz (SKN Pielęgniarstwa i Nauk o Zdrowiu – PL)

2. Male nurses will demystify the world of nursing / Mężczyźni pielęgniarze odczarują świat pielęgniarstwa

Piotr Szyszko, Matylda Ekstowicz, Magdalena Szyszko, Grażyna Piwko, Ewa Kupcewicz (Studenckie Koło PTP Filia w Ełku, SKN Pielęgniarstwa i Nauk o Zdrowiu – PL)

3. Nursing care of a patient with cirrhosis of the liver in the course of the alcohol dependence syndrome / Opieka pielęgniarska nad pacjentem z marskością wątroby w przebiegu zespołu uzależnienia alkoholowego

Anastazja Mandziarz (Studenckie Koło PTP Filia w Ełku, SKN Pielęgniarstwa i Nauk o Zdrowiu – PL)

4. Forms of popularizing the profession of nursing/midwifery among students of the Nursing program at the UWM Faculty in Elk / Formy popularyzowania zawodu pielęgniarki/rza przez studentów kierunku pielęgniarstwo w Filii UWM w Ełku

Katarzyna Budzińska, Izabela Michalicka, Grażyna Piwko, Ewa Kupcewicz (Studenckie Koło PTP Filia w Ełku, SKN Pielęgniarstwa i Nauk o Zdrowiu – PL)

5. Zofia Szlenkier – Polish nurse, philanthropist / Zofia Szlenkier – polska pielęgniarka, filantropka

Karolina Borawska (kierunek Pielęgniarstwo – Filia UWM w Ełku – PL)

6. Caring for a newborn with bladder exstrophy – a case study / Opieka nad noworodkiem z wyciętym pęcherzem moczowym – studium przypadku

Małgorzata Radek, Agnieszka Terska (kierunek położnictwo – SZP UWM w Olsztynie – PL)

7. Nursing a patient with paranoid schizophrenia in the perinatal period /

Pielęgnowanie pacjentki ze schizofrenią paranoidalną w okresie okołoporodowym

Małgorzata Mallek, Agnieszka Terska (kierunek położnictwo – SZP UWM w Olsztynie – PL)

8. Use of Kinesio Taping in Cases of Breast Milk Congestion: A Midwife's Approach in a Selected Case Study / Wykorzystanie kinezjotapingu w przypadku zastoju pokarmowego, postępowanie położnej w wybranym studium przypadku.

Wiktoria Mazurek, Aleksandra Kostrzewa

18:30

Discussion, summary and conclusion of the Conference

Dyskusja, podsumowanie i zakończenie Konferencji

ABSTRACTS

INAUGURAL LECTURE
WYKŁAD INAUGURACYJNY

How did the COVID-19 pandemic affect the lives of nursing students? An international study

Jak pandemia Covid-19 wpłynęła na życie studentów pielęgniarstwa? Badanie międzynarodowe

Ewa Kupcewicz

Department of Nursing, School of Public Health, Collegium Medicum, University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Poland e-mail: ewa.kupcewicz@uwm.edu.pl

Introduction: The COVID-19 pandemic poses threats to human life and health around the world. This study attempts to determine the correlation between loneliness and satisfaction with life among nursing students in Poland, Spain and Slovakia and to seek predictors of social and emotional loneliness among the students. **Methods:** A total of 756 nursing students from Poland, Spain and Slovakia took part in the study. A diagnostic survey was applied as the research method, and the data were collected with the sense of loneliness measurement scale (de Jong Gierveld Loneliness Scale–DJGLS) and the Satisfaction with Life Scale (SWLS). **Results:** A correlation analysis revealed statistically significant, negative correlations, with an average and high strength, between the general sense of loneliness and its components (social loneliness and emotional loneliness) and satisfaction with life among students in Poland, Spain and Slovakia. A regression analysis showed one's satisfaction with life to be a predictor of a sense of loneliness among nursing students. **Conclusion:** Students with a stronger sense of loneliness also feel lower life satisfaction. It is important to take preventive and prophylactic actions concerning loneliness among students during and after the COVID-19 pandemic.

Keywords: loneliness; satisfaction with life; student; pandemic

Wstęp: Pandemia COVID-19 wiąże się z zagrożeniami dla zdrowia i życia ludzi na całym świecie. Celem podjętych badań jest próba określenia związku między samotnością a poczuciem satysfakcji z życia studentów pielęgniarstwa w Polsce, Hiszpanii i Słowacji oraz poszukiwanie predyktorów samotności społecznej i emocjonalnej wśród badanych studentów. **Metoda:** Badaniem objęto 756 studentów pielęgniarstwa z Polski, Hiszpanii i Słowacji. Jako metodę badawczą zastosowano sondaż diagnostyczny, a do zebrania danych wykorzystano Skalę do pomiaru poczucia samotności (DJGLS) i Skalę Satysfakcji z Życia (SWLS). **Wyniki:** Analiza korelacji wykazała istotne negatywne związki o przeciętnej i wysokiej sile między ogólnym poczuciem samotności oraz jej komponentami (samotnością społeczną i samotnością emocjonalną) a satysfakcją z życia studentów zarówno z Polski, Hiszpanii jak i ze Słowacji. Analiza regresji wykazała, że predyktorem poczucia samotności dla studentów kierunku pielęgniarstwo zarówno w Polsce, jak i w Hiszpanii i na Słowacji w drugim roku pandemii Covid – 19 była satysfakcja z życia. **Wnioski:** Studenci, którzy mocniej odczuwają objawy samotności, tym niższe przejawiają zadowolenie z życia. Istotne jest podejmowanie działań związanych z profilaktyką i prewencją samotności wśród młodzieży akademickiej w czasie trwania i po zakończeniu pandemii Covid-19.

Słowa kluczowe: samotność; satysfakcja z życia; student; pandemia

**Session 1-2. Interdisciplinary care for people in health
and illness**

**Sesja 1-2. Interdyscyplinarna opieka nad człowiekiem
w zdrowiu i chorobie**

Controlling massive hemorrhages

Tamowanie masywnych krwotoków

Paweł Jastrzębski

Department of Emergency Medicine, School of Public Health, Collegium Medicum, University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Poland, e-mail: pawel.jastrzebski@uwm.edu.pl

Introduction: The study aims to evaluate the effectiveness and safety of hemostatic dressings in controlling massive hemorrhage in goats, an important step in preclinical research before human application. **Methods:** Twelve goats were divided into two groups of six. Femoral artery incisions were made to induce bleeding, controlled with QuikClot gauze in the first group and Celox gauze in the second. Hemostasis was maintained for 60 minutes, with blood samples taken for thromboelastography before incision and after 60 minutes. **Results:** Complete hemostasis was achieved in all goats. Thromboelastographic parameters (CT, CFT, MCF, and angle α) showed no significant differences before and after the application, indicating no coagulation disorders due to the dressings. **Conclusion:** The study demonstrated that the evaluated hemostatic dressings effectively controlled massive hemorrhage without inducing coagulation disorders, paving the way for further clinical trials.

Keywords: hemostatic dressings, massive hemorrhage, thromboelastography, preclinical research, goats

Wstęp: Celem pracy była ocena skuteczności i bezpieczeństwa opatrunków hemostatycznych w kontroli masywnego krwawienia u kóz, co jest ważnym krokiem w badaniach przedklinicznych przed zastosowaniem u ludzi. **Metody:** Dwanaście kóz podzielono na dwie grupy po sześć. Przeprowadzono nacięcia tętnicy udowej, aby wywołać krwawienie, które kontrolowano gazą QuikClot w pierwszej grupie i gazą Celox w drugiej. Hemostazę utrzymywano przez 60 minut, pobierając próbki krwi do tromboelastografii przed nacięciem i po 60 minutach. **Wyniki:** Całkowitą hemostazę osiągnięto u wszystkich kóz. Parametry tromboelastograficzne (CT, CFT, MCF i kąt α) nie wykazały istotnych różnic przed i po zastosowaniu, co wskazuje na brak zaburzeń krzepnięcia spowodowanych przez opatrunki. **Wnioski:** Badanie wykazało, że oceniane opatrunki hemostatyczne skutecznie kontrolowały masywne krwawienie, nie wywołując zaburzeń krzepnięcia, co otwiera drogę do dalszych badań klinicznych.

Słowa kluczowe: opatrunki hemostatyczne, masywne krwawienie, tromboelastografia, badania przedkliniczne, kozy

Depression disorders in patients with craniofacial defects

Zaburzenia depresyjne u pacjentów z wadami twarzoczaszki

Małgorzata Roman^{1,2}, Agnieszka Sprycha²

¹Department of Nursing, School of Public Health, Collegium Medicum, University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Poland;

²Department of Head and Neck Surgery for Children and Adolescents, Provincial Specialist Children's Hospital. prof. Dr. S. Popowski, Olsztyn, Poland; [e-mail: malgorzata.roman@uwm.edu.pl](mailto:malgorzata.roman@uwm.edu.pl)

Introduction: A person's face not only determines identity, conveys information about gender, race and emotional state, but is also a determinant of attractiveness, which is why children and adolescents with craniofacial defects are particularly vulnerable to depression due to their different external appearance. **Methods:** The study used the diagnostic survey method. A standardized survey questionnaire was used - the Beck Depression Scale, which is used for self-assessment of well-being, and an own questionnaire regarding the respondents' sociodemographic data. The study involved 103 patients of the Department of Head and Neck Surgery for Children and Adolescents of the Provincial Specialized Children's Hospital in Olsztyn with craniofacial defects, aged 13 to 25. **Results:** In the study group, 65% of people had no symptoms of the disease. Mild depression occurred in 21% of people, moderate depression in 4%, and 10% of respondents showed signs of severe depression. The disorders more often affect women than men. **Conclusion:** Long-term diagnosis of craniofacial defects, interdisciplinary and multi-stage treatment resulting in the need to undergo numerous surgical procedures cause patients to perceive themselves as unattractive. This results in impaired psychosocial adjustment. Extensive health education and access to a psychologist and psychiatrist will definitely help patients in such a difficult period of adolescence complete the individual stages of treatment.

Keywords: depression, craniofacial disorders, adolescents

Wstęp: Twarz człowieka nie tylko określa tożsamość, przekazuje informacje o płci, rasie, stanie emocjonalnym, ale także jest wyznacznikiem atrakcyjności, dlatego dzieci oraz młodzież z wadami twarzoczaszki są szczególnie narażeni na występowanie depresji ze względu na swój odmienny wygląd zewnętrzny. **Metody:** W pracy wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego. Zastosowano standaryzowany kwestionariusz ankiety- skalę depresji Becka, która służy do samodzielnej oceny samopoczucia oraz kwestionariusz własny ankiety dotyczący danych socjodemograficznych respondentów. W badaniu wzięło udział 103 pacjentów Kliniki Chirurgii Głowy i Szyi Dzieci i Młodzieży Wojewódzkiego Specjalistycznego Szpitala Dziecięcego w Olsztynie z występującymi wadami twarzoczaszki, w wieku od 13 do 25 lat. **Wyniki:** W badanej grupie u 65% osób nie określono występowania objawów choroby. Postać lekka występowała u 21% osób, umiarkowana u 4%, a 10% respondentów wykazywała cechy ciężkiej postaci depresji. Zaburzenia częściej dotyczą kobiet niż mężczyzn. **Wnioski:** Długotrwała diagnostyka wad twarzoczaszki, interdyscyplinarne oraz wieloetapowe leczenie związane z koniecznością poddania się wielu zabiegom operacyjnym powodują, że chorzy postrzegają siebie jako osoby nieatrakcyjne. To skutkuje upośledzeniem przystosowania psychospołecznego. Szeroko zakrojona edukacja zdrowotna i dostęp do psychologa oraz psychiatry, zdecydowanie pomoże pacjentom w tak trudnym okresie dojrzewania przejść poszczególne etapy leczenia.

Słowa kluczowe: depresja, zaburzenia twarzoczaszki, młodzież

Analysis of the use of psychoactive drugs on the example of patients of the Children's Hospital Emergency Department

Analiza stosowania środków psychoaktywnych na przykładzie pacjentów Szpitalnego Oddziału Ratunkowego dla Dzieci

Katarzyna Młynarska^{1,2}

¹School of Public Health, Collegium Medicum, University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Poland, [e-mail: katarzyna.mlynarska@uwm.edu.pl](mailto:katarzyna.mlynarska@uwm.edu.pl)

²Regional Specialized Children's Hospital in Olsztyn, Hospital Emergency Ward for Children

Introduction: Alcohol and marijuana are the most common psychoactive drugs among adolescents, but there is little research on them. Therefore, a study was undertaken to analyze the causes, behavior and consequences of adolescents' use of psychoactive drugs. In 2008, psychoactive drugs appeared on the Polish market in legal trade. Along with the new phenomenon, an alarming escalation in the use of these peculiarities was observed, especially among adolescents. Numerous behavioral disorders as a result of poisoning, and even deaths, have influenced the establishment of legal regulations against these drugs. The availability of psychoactive drugs also affects suicidal behavior, which is a growing problem in Poland and other countries. In recent decades, there has been a dynamic increase in the number of suicide attempts and suicides among young people.

Methods: The medical records of patients hospitalized in the Children's Hospital Emergency Department in Olsztyn for behavioral disorders were analyzed. The cases presented were selected on the basis of ICD-10 medical diagnoses. **Results:** Behavioral disorders among adolescents after taking psychoactive drugs were found in 314 cases in 2019-2023. It is important to keep in mind that available laboratory tests cannot pick out all psychoactive substances available for sale. At the turn of the year, there is a noticeable increase in admissions of patients to the hospital after taking psychoactive substances. The majority of those admitted are girls 61%. The largest group 64% are adolescents aged 15-16. Suicidal behavior was observed among 48% of those hospitalized. Adolescents most often consume alcohol 39% and THC 13%. Repeatedly, the results of the study indicated a combination of these substances. **Conclusion:** 1. The use of psychoactive drugs is more common among girls. 2. The problem of behavioral disorders among children and adolescents in the analyzed time frame is increasing. 3. The largest group using psychoactive drugs is adolescents aged 15-16.

Keywords: psychoactive agents, alcohol, teenagers, behavioral disorders

Wstęp: Alkohol i marihuana są najbardziej rozpowszechnionymi wśród młodzieży środkami psychoaktywnymi, niewiele jest jednak badań im poświęconych. Dlatego też podjęto badania, których celem była analiza przyczyn, zachowań i konsekwencji używania przez nastolatków środków psychoaktywnych. W 2008 r. na polskim rynku pojawiły się w legalnym handlu środki o psychoaktywnym działaniu. Wraz z nowym zjawiskiem zaobserwowano, zwłaszcza wśród młodzieży, niepokojącą eskalację zażywania tych specyfików. Liczne zaburzenia zachowania w wyniku zatruc, a nawet zgony, wpłynęły na ustalenie wobec tychże środków regulacji prawnych. Dostępność środków psychoaktywnych wpływa również na zachowania suicydentalne stanowiące coraz większy problem zarówno w Polsce, jak i innych krajach. W ostatnich dekadach obserwuje się dynamiczny wzrost liczby prób samobójczych i samobójstw w grupie młodzieży. **Metody:** Analizie poddano dokumentację medyczną pacjentów hospitalizowanych w Szpitalnym Oddziale Ratunkowym dla Dzieci w Olsztynie z powodu zaburzeń zachowania. Przedstawione przypadki wyłoniono na podstawie rozpoznań lekarskich ICD-10. **Wyniki:** Zaburzenia zachowania wśród młodzieży po zażyciu środków psychoaktywnych stwierdzono w 314 przypadkach w latach 2019-2023. Trzeba pamiętać o tym, iż

dostępne testy laboratoryjne nie są w stanie wyłonić wszystkich psychoaktywnych substancji dostępnych w sprzedaży. Na przełomie lat widoczny jest wzrost przyjęć pacjentów do szpitala po zażyciu środków psychoaktywnych. Większość przyjętych stanowią dziewczynki 61%. Najliczniejszą grupę 64% stanowi młodzież w wieku 15-16 lat. Zachowania suicydentalne zaobserwowano wśród 48% hospitalizowanych. Młodzież najczęściej spożywa alkohol 39% oraz THC 13%. Wielokrotnie wyniki badań wskazały łączenie tych substancji. **Wnioski:** 1. Zażywanie środków psychoaktywnych jest częstsze u dziewcząt. 2. Problem zaburzeń zachowania wśród dzieci i młodzieży w analizowanym przedziale czasowym narasta. 3. Najliczniejszą grupą zażywającą środki psychoaktywne jest młodzież w wieku 15-16 lat.

Słowa kluczowe: środki psychoaktywne, alkohol, młodzież, zaburzenia zachowania

The occurrence of chronic pain in patients with leg ulcers - analysis and assessment

Występowanie bólu przewlekłego u chorych z owrzodzeniami goleni – analiza i ocena

Mariola Ejdyś

Department of Nursing, School of Public Health, Collegium Medicum, University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Poland, [e-mail:mariola.ejdys@uwm.edu.pl](mailto:mariola.ejdys@uwm.edu.pl)

Introduction: Venous ulceration of the shin is the most serious complication of chronic venous insufficiency. It is the most common cause of chronic wounds located in the lower limbs. Active and healed ulcers are estimated to occur in 0.3 to 2% of the adult population. Aim of the studies. Analysis of the intensity of chronic pain in patients with venous leg ulcers and assessment of these parameters depending on their occurrence. **Methods:** The study group included 100 patients hospitalized with venous leg ulcers. The work used the diagnostic survey method and standardized research tools: NRS Numerical Scale; HADS-R scale and original survey questionnaire. **Results:** In the group of patients with venous leg ulcers, all respondents experienced pain. The pain occurred with different degrees of intensity. The median pain intensity in the group of patients on the 1st, 5th and 10th day of hospitalization was 6, 5.5 and 5 points, respectively on the NRS numeric scale, indicating moderate pain. The analysis of the studies shows that pain was present in all patients with venous leg ulcers. Moreover, it limited their daily activities. Depression, anxiety and irritability are the main mental disorders observed in patients with chronic pain. Depression also often accompanies patients with venous ulcers of the shin. **Conclusion:** Chronic pain is a common symptom in hospitalized patients and occurred in all respondents during their hospitalization. Severe pain according to the NRS scale occurred on the first day of hospitalization, and decreased to moderate in the following days.

Keywords: chronic pain, venous leg ulcers, assessment of pain intensity

Wstęp: Owrzodzenie żyłne goleni jest najpoważniejszym powikłaniem przewlekłej niewydolności żyłnej. Stanowi najczęstszą przyczynę ran przewlekłych zlokalizowanych w obrębie kończyn dolnych. Szacuje się, że aktywne i wygojone owrzodzenie występuje od 0,3 do 2% dorosłej populacji. Celem pracy jest analiza natężenia bólu przewlekłego u chorych z owrzodzeniami żylnymi goleni i ocena tych parametrów w zależności od ich występowania. **Materiał i metody:** Grupę badaną stanowiło 100 chorych hospitalizowanych z powodu owrzodzeń żylnych goleni. W pracy wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego oraz standaryzowane narzędzia badawcze: Skala Numeryczna NRS; Skala HADS-R oraz autorski kwestionariusz ankiety. **Wyniki.** W grupie chorych z owrzodzeniem żylnym goleni dolegliwości bólowe odczuwali wszyscy badani respondenci. Ból występował o różnym stopniu natężenia. Mediana natężenia bólu w grupie chorych w 1, 5 i 10 dobie hospitalizacji wynosiła odpowiednio 6, 5,5 i 5 pkt. w numerycznej skali NRS, co wskazuje na umiarkowane występowanie bólu. Z analizy badań wynika, że ból towarzyszył wszystkim chorym z owrzodzeniem żylnym goleni. Ponadto ograniczał ich w codziennej aktywności. Depresja, lęk i rozdrażnienie to główne zaburzenia psychiczne obserwowane u chorych z bólem przewlekłym. Depresja także często towarzyszy chorym z owrzodzeniem żylnym goleni. **Wnioski:** Przewlekły ból jest częstym objawem u hospitalizowanych chorych, występował u wszystkich badanych respondentów podczas ich hospitalizacji. Silny ból według skali NRS występował w 1 dobie hospitalizacji, w kolejnych dobach zmniejszył się do umiarkowanego.

Słowa kluczowe: ból przewlekły, owrzodzenia żyłne goleni, ocena natężenia bólu.

Sleep disorders, are they important?

Zaburzenia snu, czy są istotne?

Grażyna Piwko¹, Adam Strus¹, Ewa Kupcewicz²

¹University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Branch in Ełk, Poland

²Department of Nursing, School of Public Health, Collegium Medicum, University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Poland

Introduction: Sleep is a physiological state of the body that allows for the maintenance of proper homeostasis and enables the regeneration of the body. It accounts for about a third of a person's life. Taking into account that the average life expectancy of a person is 73-79 years, he spends about 25 years in the sleep state. Sleep disorders are a broad group of diseases with a diverse phenotype and pathomechanism, with a variety of effects on the human body. Sleep disorders are common diseases in the general population. Insomnia is reported by 33% of the population, obstructive sleep apnea 2%-4%, restless leg syndrome 1-19%. **Material and methods:** An analysis of scientific materials and studies available in the PubMed database and Google Scholar in the period from 2020 onwards was carried out. with the use of keywords: sleep disorders, obstructive sleep apnea, insomnia, sleep physiology, **Results:** A significant number of scientific papers show a strong relationship between the occurrence of insomnia and the development of cardiovascular diseases, hormonal disorders, memory problems, mood changes, body weight, and difficulties in processing information. **Conclusions:** Sleep disorders are a diverse and widespread group of diseases affecting the human body. We should think about the need to implement knowledge into everyday medical practice. Due to the wide nature and prevalence of sleep disorders, it is a significant social, medical and economic problem.

Keywords: sleep, insomnia, sleep disorders, cardiovascular diseases, obstructive sleep apnea, restless legs syndrome

Wstęp: Sen to stan fizjologiczny organizmu, który pozwala na utrzymanie odpowiedniej homeostazy oraz umożliwia regenerację ciała. Stanowi około jednej trzeciej życia człowieka. Biorąc pod uwagę, że średnia długość życia człowieka wynosi 73-79 lat, w stanie snu spędza on około 25 lat. Zaburzenia snu to szeroka grupa chorób, o zróżnicowanym fenotypie i patomechanizmie, posiadająca różnorodny wpływ na organizm człowieka. Zaburzenia snu są często występującymi chorobami w populacji ogólnej. Bezsenność zgłasza 33% populacji, obturacyjny bezdech senny 2%-4%, zespół niespokojnych nóg 1-19%. **Metody:** Przeprowadzono analizę materiałów naukowych, badań dostępnych w bazie PubMed i Google Scholar w okresie od 2020r. z użyciem wyrazów kluczy: zaburzenia snu, obturacyjny bezdech senny, bezsenność, fizjologia snu. **Wyniki:** Znaczna ilość prac naukowych wykazuje silny związek między występowaniem bezsenności a rozwojem chorób sercowo-naczyniowych, zaburzeń hormonalnych, problemów z pamięcią, zmian nastroju, masy ciała, trudności w przetwarzaniu informacji. **Wnioski:** Zaburzenia snu są różnorodną i szeroko rozpowszechnioną grupą schorzeń oddziałującą na organizm człowieka. Uzasadniona jest konieczność implementacji wiedzy do codziennej praktyki medycznej. Ze względu na szeroki charakter i powszechność występowania zaburzeń snu jest to istotny problem społeczny, medyczny oraz ekonomiczny.

Słowa kluczowe: sen, bezsenność, zaburzenia snu, choroby sercowo-naczyniowe, obturacyjny bezdech senny, zespół niespokojnych nóg

Risk related to nutritional status and the occurrence of dysphagia in patients hospitalized due to ischemic stroke

Ryzyko związane ze stanem dożywienia a występowanie zjawiska dysfagii u pacjentów hospitalizowanych z powodu udaru niedokrwiennego mózgu

Olga Bielan^{1,2,3}, Wiktoria Rejmontowska³

¹Department of Midwifery, School of Public Health, Collegium Medicum, University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Poland, e-mail: olga.bielan@uwm.edu.pl

²Department of Nursing, School of Public Health, Collegium Medicum, University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Poland

³ Regional Specialist Hospital in Olsztyn, Poland

Introduction: Ischemic stroke is a sudden occurrence of focal brain dysfunction of vascular etiology that lasts for more than 24 hours. One of the life- and health-threatening consequences of an ischemic stroke is dysphagia. The term dysphagia means swallowing disorders and is a disorder that may indirectly lead to dehydration, malnutrition, aspiration of food into the respiratory tract, resulting in the development of aspiration pneumonia. Malnutrition is a particularly dangerous complication that can be prevented if dysphagia is diagnosed early enough. The aim of the study was to analyze the risk of malnutrition in the context of swallowing disorders in patients in the acute phase of ischemic stroke. The tests were carried out using direct contact with the patient. The technique used was a survey, the tool was an original survey questionnaire consisting of 31 questions and a standardized screening test to assess the severity of dysphagia. (Gugging Swallowing Screen Questionnaire) and the "Nutritional Risk Score, NRS 2002" scale used to assess the risk of malnutrition. **Methods:** The study was conducted from April to June 2022. 100 people participated in the study and their participation was voluntary and anonymous. **Results:** The study confirmed the presence of dysphagia and high risk of nutritional status disorders in 100% of the studied patients in the early phase of ischemic stroke. Swallowing disorders were shown to be closely related to the occurrence of ischemic stroke. Liquid and solid foods were the most difficult to swallow for the subjects. The study shows that dysphagia is most frequent in the course of ischaemic stroke in the mild and moderate degree. However, almost all respondents with dysphagia due to ischemic stroke had indications for nutritional treatment. **Results:** The studies confirmed the occurrence of dysphagia and a high risk of nutritional disorders in 100% of the examined patients in the early phase of ischemic stroke. It has been shown that swallowing disorders are closely related to the occurrence of ischemic stroke. The greatest difficulty in swallowing for the respondents was liquid and solid food. **Conclusion:** The research shows that dysphagia most often occurred at a moderate and moderate degree light. However, the risk of malnutrition occurred in all subjects with diagnosed dysphagia who also had indications for nutritional treatment

Keywords: nutritional status, dysphagia, ischaemic stroke

Wprowadzenie: Udar niedokrwienny mózgu jest to nagłe wystąpienie ogniskowych zaburzeń czynności mózgu o etiologii naczyniowej, które utrzymują się powyżej 24 godzin. Jedną z konsekwencji zagrażających życiu i zdrowiu jakie niesie za sobą przebyty udar niedokrwienny mózgu jest dysfagia. Termin dysfagia oznacza zaburzenia połykania i jest zaburzeniem, które pośrednio może doprowadzić do odwodnienia, niedożywienia, aspiracji treści pokarmowej do dróg oddechowych, a w wyniku tego do rozwinięcia się zachyłkowego zapalenia płuc. Szczególnie groźnym powikłaniem, któremu można zapobiec, gdy odpowiednio wcześniej zostanie rozpoznana dysfagia jest właśnie

niedożywienie. Celem badania była analiza występowania ryzyka niedożywienia w kontekście występowania zaburzeń połykania u pacjentów w ostrej fazie udaru niedokrwienego mózgu. **Metody:** Badania zostały przeprowadzone metodą bezpośredniego kontaktu z pacjentem. Technikaą wykorzystaną było ankietowanie, narzędziem autorski kwestionariusz ankiety składający się z 31 pytań wykorzystano w niej standaryzowany przesiewowy test do oceny stopnia zaawansowania dysfagii. (Kwestionariusz Gugging Swallowing Screen) oraz skalę „Nutritional Risk Score, NRS 2002”służącą do oceny ryzyka niedożywienia. **Wyniki:** Badanie przeprowadzono od kwietnia do czerwca 2022 roku. W badaniu uczestniczyło 100 osób a udział ich w badaniu był dobrowolny i anonimowy. **Wnioski:** Badania potwierdziły występowanie dysfagii oraz wysokie ryzyko zaburzeń stanu odżywienia u 100% badanych pacjentów we wczesnej fazie udaru niedokrwienego mózgu. Wykazano, że zaburzenia połykania mają ścisły związek z występowaniem udaru niedokrwienego mózgu. Największą trudność w połykaniu dla badanych stanowiły pokarmy płynne oraz stałe. Z badań wynika, że najczęściej dysfagia występowała w stopniu średnim oraz lekkim. Natomiast ryzyko niedożywienia występowało u wszystkich badanych ze stwierdzoną dysfagią, u których występowały także wskazania do zastosowania leczenia żywieniowego.

Słowa kluczowe: stan odżywienia ,dysfagia, udar niedokrwienny mózgu

Analysis of the relationship between health behaviors and positive orientation among patients enrolled in a rehabilitation program

Analiza związku między zachowaniami zdrowotnymi a orientacją pozytywną wśród chorych objętych programem rehabilitacji

Ewa Kupcewicz

Department of Nursing, School of Public Health, Collegium Medicum, University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Poland e-mail: ewa.kupcewicz@uwm.edu.pl

Introduction: Positive orientation includes optimism, self-esteem, and life satisfaction. This research was conducted to determine whether positive orientation is an important predictor of health behaviors of patients with chronic movement disorders which require a rehabilitation program. **Methods:** The study involved 93 patients, including 46 women (49.5%) and 47 men (50.5%). The study utilized a standardized Positive Orientation Scale and a Health Behavior Inventory to measure the intensity of health-promoting behaviors. **Results:** The two variables of age and positive orientation were found to be predictors of overall healthy behavior, explaining a total of 22% variance of the dependent variable. Age was a predictor of preventative behavior ($\beta = 0.37$; $R^2 = 0.16$). Its share in the prediction of this variable was significant (16%). The highest predictive value of positive mental attitude was having a positive orientation ($\beta = 0.42$; $R^2 = 0.17$), which explained 17% of the variance of the dependent variable. However, age explained 14% of the variability of health practice results ($\beta = 0.39$; $R^2 = 0.14$). **Conclusion:** The results of the research indicate the need to implement preventive programs with a positive orientation to modify the health behavior of chronically ill male and female patients.

Keywords: positive orientation; health behavior; chronic diseases

Wstęp: Orientacja pozytywna obejmuje optymizm, samoocenę i satysfakcję z życia. Celem badania było określenie, czy orientacja pozytywna jest istotnym predyktorem zachowań zdrowotnych pacjentów z przewlekłymi zaburzeniami narządu ruchu wymagającymi programu rehabilitacji. **Metody:** W badaniu udział wzięło 93 pacjentów, w tym 46 kobiet (49,5%) i 47 mężczyzn (50,5%). W badaniu wykorzystano standaryzowaną Skalę Orientacji Pozytywnej oraz Inwentarz Zachowań Zdrowotnych do pomiaru intensywności zachowań prozdrowotnych. **Wyniki:** Stwierdzono, że dwie zmienne: wiek i pozytywna orientacja są predyktorami zachowań zdrowotnych w wymiarze ogólnym, wyjaśniając łącznie 22% wariacji zmiennej zależnej. Wiek był predyktorem zachowań profilaktycznych ($\beta = 0,37$; $R^2 = 0,16$). Jej udział w przewidywaniu tej zmiennej był znaczny (16%). Największą wartość predykcyjną pozytywnego nastawienia psychicznego wykazała orientacja pozytywna ($\beta = 0,42$; $R^2 = 0,17$), co wyjaśniało 17% wariacji zmiennej zależnej. Wiek wyjaśniał natomiast 14% zmienności wyników praktyk zdrowotnych ($\beta = 0,39$; $R^2 = 0,14$). **Wnioski:** Wyniki badań wskazują na potrzebę wdrażania programów profilaktycznych o pozytywnym nastawieniu, mających na celu modyfikację zachowań zdrowotnych przewlekle chorych mężczyzn i kobiet.

Słowa kluczowe: orientacja pozytywna; zachowania zdrowotne; choroby przewlekłe

The quality of hospital nutrition in the context of patient care

Jakość żywienia szpitalnego w kontekście opieki nad pacjentem

Małgorzata E. Kuśmierczyk

Department of Psychology and Sociology of Health and Public Health, School of Public Health, Collegium Medicum, University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Poland, e-mail: malgorzata.kusmierczyk@uwm.edu.pl

Introduction: Patients' proper nutrition is treated as an integral part of the treatment process and co-decides on health improvement. Malnutrition is a significant problem related to the hospital stay of critically ill and senior patients. It has a negative impact on treatment results and quality of life. It is not often analyzed as a cause of complications or low treatment effectiveness. The lack of nutritional education is indicated as the reason for malnutrition and the increase in medical costs. **Methods:** The subject of consideration is the hospital nutrition's quality in the aspect of new solutions adopted in Poland. Desk research involves the analysis of reports from control institutions and hospital reports on the implementation of the Ministry of Health's pilot program „A good meal at the hospital”. **Results:** The report preceding the changes, including the results of inspections of 284 hospitals, indicated irregularities in the implementation of nutrition. Low quality and the lack of a standardized diet system was found. Obligatory screening of patients' nutritional status was assessed positively. According to the Ministry of Health's data (April 2024), 575 hospitals participate in the program. The benefits are: more meals, nutrition planning according to recommendations of the NIPH-NIH, unified diet codes and nomenclature, nutrition card templates, a large number of nutritional advice. **Conclusion:** The medicals awareness about the role of nutrition in patient care is systematically increasing. New solutions in the implementation of hospital nutrition create a real opportunity to improve the situation.

Keywords: quality of nutrition, malnutrition, pilot program „A good meal at the hospital”

Wstęp: Prawidłowe żywienie pacjentów traktowane jest jak integralna część procesu leczniczego. Współdecyduje o poprawie stanu zdrowia. Istotnym problemem, związanym z pobytem w szpitalu krytycznie chorych oraz pacjentów senioralnych jest niedożywienie. Ma ono negatywny wpływ na wyniki leczenia oraz jakość życia. Niewystarczająco często jest analizowane jako przyczyna powikłań lub małej skuteczności leczenia. Brak edukacji żywieniowej wskazywany jest jako powód niedożywienia oraz wzrostu kosztów leczenia. **Metody:** Przedmiotem rozważań jest jakość żywienia szpitalnego w aspekcie nowych rozwiązań przyjętych w Polsce. Przeprowadzony desk research polega na analizie raportów instytucji kontrolnych oraz sprawozdań szpitali z realizacji pilotażowego programu MZ pt. „Dobry posiłek w szpitalu”. **Wyniki:** Raport poprzedzający zmiany, obejmujący wyniki kontroli 284 szpitali, wskazywał na nieprawidłowości w realizacji żywienia. Szczególnie niepokojące dane dotyczyły jego niskiej jakości oraz braku unormowanego systemu stosowania diet. Pozytywnie oceniono wywiązywanie się szpitali z obowiązku dokonywania przesiewowej oceny stanu odżywienia pacjentów. Wg danych MZ (kwiecień 2024), w programie bierze udział 575 placówek. Korzystne wydają się wprowadzone zmiany, tj.: większa liczba posiłków, planowanie żywienia wg jednolitych rekomendacji NIZP-PZH, ujednoczone kody i nomenklatura diet, wzory karty żywienia, duża liczba porad żywieniowych. **Wnioski:** Świadomość środowisk medycznych na temat roli żywienia w opiece nad pacjentem systematycznie wzrasta. Nowe rozwiązania w realizacji żywienia szpitalnego stwarzają szansę na realną poprawę sytuacji.

Słowa kluczowe: jakość żywienia, niedożywienie, program pilotażowy „Dobry posiłek w szpitalu”

The role of a nurse in caring for a geriatric patient with depression

Rola pielęgniarki w opiece nad pacjentem geriatrycznym z depresją

Ewa Baranowska

University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Branch in Ełk, Poland, e-mail: ewa.baranowska@uwm.edu.pl

Introduction: In the elderly group, there is a significant incidence of depression as one of the main health issues in this population. It usually remains undiagnosed and untreated. Difficulties in diagnosis include the co-occurrence of numerous somatic diseases, the overlap of psychological and social factors, the presence of cognitive disorders and the depressogenic effects of medications taken for somatic diseases. Healthcare professionals have difficulty recognizing depression, leading to delayed diagnosis and treatment. Another significant issue is avoiding psychiatric treatment by elderly people. For fear of social stigmatization, they do not go to mental health clinics, closing the door to pharmacological treatment and psychotherapy. **Methods:** This work uses the individual case study method. Information about a patient diagnosed with depression staying at home was collected by interview, observation and analysis of medical records. **Results:** Based on the examination of a geriatric patient with depression, a number of health needs and deficits in the physical, mental and social spheres requiring nursing interventions were identified. **Conclusions:** Comorbidities, loneliness and social isolation increase the risk of depression in old age. A nurse should be equipped with knowledge and skills that will allow for effective treatment of depression and provide support and professional care.

Keywords: depression, geriatric patient, nurse, care.

Wstęp: W grupie osób w podeszłym wieku obserwuje się znaczny odsetek występowania depresji jako jednego z głównych problemów zdrowotnych w tej populacji. Przeważnie pozostaje ona nierozpoznana i nieleczona. Utrudnieniem w diagnostyce jest współwystępowanie licznych chorób somatycznych oraz nakładanie się czynników psychologicznych i społecznych, obecność zaburzeń funkcji poznawczych, depresjogenne działanie leków przyjmowanych z powodu schorzeń somatycznych. Starsi ludzie unikają proszenia o pomoc w przypadku depresji, częściej informują o dolegliwościach fizycznych. Personel medyczny ma trudności z rozpoznaniem depresji, co prowadzi do opóźnionego zdiagnozowania i leczenia. Istotny jest również problem niechęci osób starszych do korzystania z leczenia psychiatrycznego. Z obawy przed społeczną stygmatyzacją nie zgłaszają się do poradni zdrowia psychicznego, zamykając sobie drogę do leczenia farmakologicznego i psychoterapii. **Metody:** W niniejszej pracy wykorzystano metodę indywidualnego studium przypadku. Informacje dotyczące pacjentki z rozpoznaną depresją przebywającą w środowisku domowym, zgromadzono metodą wywiadu, obserwacji i analizy dokumentacji medycznej. **Wyniki:** Na podstawie przeprowadzonego badania pacjentki geriatrycznej z depresją wyłoniono szereg potrzeb zdrowotnych i deficytów w sferze fizycznej, psychicznej i społecznej wymagających interwencji pielęgniarskich. **Wnioski:** Współistniejące choroby, samotność, społeczna izolacja zwiększają ryzyko depresji w podeszłym wieku. Pielęgniarka powinna być wyposażona w wiedzę i umiejętności, które pozwolą skutecznie leczyć depresję oraz zapewnić wsparcie i profesjonalną opiekę.

Słowa kluczowe: depresja, pacjentka geriatryczny, pielęgniarka, opieka.

The impact of obesity on the course of vaginal and vaginal delivery - individual case study

Wpływ otyłości na przebieg porodu drogami i siłami natury - indywidualne studium przypadku

Agnieszka Terska¹, Oliwia Siestrzewitowska²

¹Department of Midwifery, School of Public Health, Collegium Medicum University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Poland, e-mail: agnieszka.terska@uwm.edu.pl

²Midwifery Student, School of Public Health, Collegium Medicum, University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Poland

Introduction: Obesity is a risk factor for pregnancy complications that affect both the health of the mother and the baby. The aim of the study was to present the tasks of a midwife in the care of an obese patient giving birth during induced labor and to show the difficulties resulting from overweight and obesity in childbirth. **Materials and methods:** the method used in the work was an individual case study. The study included a 29-year-old patient CI +/- 39.Hbd. The patient was admitted to the hospital on a scheduled basis due to a high-risk pregnancy. A pregnancy was scheduled to be terminated by induction of labour. **Conclusions:** Obese women have an increased risk of miscarriage, pregnancy and pregnancy-induced hypertension, gestational diabetes, eclampsia and pre-eclampsia, fetal birth defects, premature separation of the placenta, fetal macrosomia and fetal hypotrophy. The possibility of intrauterine fetal demise is also increased. Excessive body fat also contributes to difficulties in assessing fetal movements, performing ultrasound and OCT examinations accurately. Obese women may also have difficulty adopting vertical positions, which favorably influence the progress of road and natural childbirth and help the baby fit into the pelvis of the woman giving birth. Due to statistics that show that the problem of obesity among civilizations is growing every year, it is necessary to fight to educate children, adolescents and adults on the subject of the impact of excess body fat on human development and the consequences associated with obesity. It is important for women to take care of themselves at every stage of life, and to make conscious preparations for pregnancy, starting early.

Keywords: obesity, childbirth, induced labor, childbirth after bariatric surgery, surgical delivery.

Wstęp: Otyłość jest czynnikiem ryzyka powikłań ciąży, które wpływają zarówno na zdrowie matki jak i dziecka. **Celem pracy** było przedstawienie zadań położnej w opiece nad pacjentką rodzącą otyłą podczas porodu indukowanego oraz ukazanie trudności wynikających z nadwagi i otyłości w porodzie. **Materiał i metody:** metodą zastosowaną w pracy było indywidualne studium przypadku. Badaniem została objęta 29 - letnia pacjentka CI +/- 39.Hbd. Pacjentka została przyjęta do szpitala w trybie planowym ze względu na ciążę wysokiego ryzyka. Zaplanowano rozwiązanie ciąży przy pomocy indukcji porodu. **Wnioski:** U kobiet otyłych wzrasta ryzyko wystąpienia poronienia, nadciśnienia przedciążowego i indukowanego ciążą, cukrzycy ciążowej, rzucawki i stanu przedrzucawkowego, wad wrodzonych płodu, przedwczesnego oddzielania się łożyska, makrosomii płodu i hipotrofii płodu. Zwiększa się również możliwość wewnątrzmacicznego obumarcia płodu. Nadmierna ilość tkanki tłuszczowej wpływa na trudności w ocenie ruchów płodu, dokładnym wykonaniu badań USG oraz KTG. Kobiety otyłe mogą mieć również trudności z przyjmowaniem pozycji wertykalnych, które korzystnie wpływają na postęp porodu drogami i siłami natury oraz pomagają dziecku w dopasowaniu się do miednicy kobiety rodzącej. Ze względu na statystyki, które pokazują, że z roku na

rok problem otyłości wśród cywilizacji narasta, należy podjąć edukację wśród dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie wpływu nadmiaru tkanki tłuszczowej na rozwój człowieka i konsekwencji związanych z otyłością. Ważne jest, aby kobiety dbały o siebie na każdym etapie życia, a świadome przygotowania do zajścia w ciążę, rozpoczęły już wcześniej.

Słowa kluczowe: otyłość, poród, poród indukowany, poród po operacji bariatrycznej, poród zabiegowy

Role of physiotherapist during the postpartum period

Rola fizjoterapeuty w opiece nad pacjentką w okresie połogu

Hanna Zielińska¹, Barbara Juśkiewicz-Swaczyna², Magdalena Szczepańska

¹Department of Gynecology, Oncological Gynecology and Obstetrics, Municipal Polyclinical Hospital In Olsztyn, Poland, e-mail: hanna.zielinska.98@wp.pl

²Department of Physiotherapy, School of Public, Health Collegium Medicum, University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Poland

Introduction: Each postpartum is unique in every woman's life. It is a time of adaptation to parenthood. From a physiotherapeutic perspective, it is a time lasting couple of weeks, during which anatomical, morphological and functional changes occur after pregnancy. How can physiotherapist take care of woman's body in the postpartum period? Are women aware that urogynecological physiotherapy may affect their quality and comfort of life after pregnancy? **Methods:** The study involved 96 women belonging to the "Medical" clinic in Kadzidło. The study used an original questionnaire. **Results:** women have average knowledge about urogynecological physiotherapy. There is a correlation between women's level of knowledge about urogynecological physiotherapy and participation in antenatal classes, but this correlation is low. **Conclusion:** To make patients aware of the role of urogynecological physiotherapy and physioprohylaxis, it could be discussed in hospitals, antenatal schools and during gynecological visits. At the same time, women should be informed about possible pelvic floor dysfunctions after pregnancy in order to expand their knowledge, as well as educate them, how to deal with such problems and who can help with dysfunctions.

Keywords: postpartum, knowledge, urogynecological physiotherapy, physioprohylaxis, women

Wstęp: Połóg jest wyjątkowym czasem w życiu kobiety. To przede wszystkim okres adaptacji do roli rodzica. Z perspektywy fizjoterapeutycznej są to kolejne tygodnie, podczas których ustępują zmiany anatomiczne, morfologiczne i funkcjonalne po okresie ciąży. W jaki sposób fizjoterapeuta może wesprzeć regenerację ciała w połogu? Czy kobiety są świadome tego, że fizjoterapia uroginekologiczna może poprawić ich jakość życia oraz komfort funkcjonowania także po porodzie? **Metody:** W badaniu wzięto udział 96 kobiet należących do przychodni „Medical” w Kadzidle. W badaniu wykorzystano autorski kwestionariusz ankiety. **Wyniki:** kobiety mają przeciętną wiedzę na temat fizjoterapii uroginekologicznej. Istnieje korelacja między poziomem wiedzy kobiet na temat fizjoterapii uroginekologicznej a uczestnictwem w szkole rodzenia, jednak ta korelacja jest słaba. **Wnioski:** Aby uświadamiać pacjentki o roli fizjoterapii i fizjoprofilaktyki uroginekologicznej, można by było poruszać temat jej istnienia w szpitalach, szkołach rodzenia oraz na wizytach ginekologicznych. Jednocześnie, kobiety powinny być informowane o możliwych dysfunkcjach dna miednicy po okresie ciąży, aby poszerzać zakres ich wiedzy, a także edukować, jak radzić sobie z takimi problemami i do kogo zwrócić się o pomoc.

Słowa kluczowe: połóg, wiedza, fizjoterapia uroginekologiczna, fizjoprofilaktyka, kobiety

End-of-life care and farewell culture at the Burešov Home for the Elderly in Zlín

Péče v závěru života a kultura rozloučení v Domově pro seniory ve Zlíně

Anna Krátká¹, Helena Nováková²

¹Department of Health Care Sciences, Faculty of Humanities, Tomas Bata University in Zlín, Zlín, Czech Republic,
e-mail: kratka@utb.cz

²Home for the elderly Burešov p.o. Zlín, Zlín, Czech Republic

Introduction: End-of-life care is a topic that affects society as a whole. Increasingly, we encounter the desire of individuals to spend their final days at home, and for our clients, this place is the Senior Home. This paper focuses on our approach and methodology in providing palliative care during the final stage of life, when life is approaching its natural end. **Methods:** The paper is informational in nature, focusing on care and rituals associated with the end-of-life stage. **Results:** In our home, we provide individually tailored care based on the client's biography, their wishes, and the wishes of their family, with the goal of preserving the dignity of each individual. We aim to meet all their needs, not just physical but also spiritual. Family members can be with the client until the very end, if they wish. After death, we maintain reverence – if the family is present, we ensure their privacy and allow the sacredness of the moment to resonate. We respectfully prepare the body of the deceased, light a candle, and place a rose on the bed. Through sensitive communication and the care of the team, close relatives can feel assured that everything possible has been done, which helps alleviate sudden feelings of grief and loneliness during mourning. **Conclusion:** Care for a person at the end of life can be an opportunity to prepare the client and their loved ones for a dignified departure. We recognize that this is both a physically and emotionally challenging situation, and therefore, we offer support that continues even after the client's death.

Keywords: client, palliative care, accompaniment, support, farewell

Úvod: Péče v závěru života je tématem, které se dotýká celé společnosti. Stále častěji se setkáváme s přáním lidí prožít poslední fázi života doma, pro naše klienty je tímto místem Domov pro seniory. Příspěvek se zaměřuje na naše přístupy a metodiku při poskytování paliativní péče v závěru života, kdy se život blíží k svému přirozenému konci. **Metody:** Příspěvek má informativní charakter a soustředí se na péči a rituály spojené se závěrečnou fází života. **Výsledky:** V našem domově poskytujeme individuálně orientovanou péči, která vychází z biografie klienta, jeho přání a přání jeho rodiny, s cílem zachovat důstojnost každého jednotlivce. Usilujeme o pokrytí všech jeho potřeb, nejen tělesných, ale i duchovních. Blízcí mohou být s klientem až do poslední chvíle, pokud si to přejí. Po úmrtí zachováváme pietu – pokud je přítomná rodina, umožníme jim soukromí a necháme doznít posvátnost okamžiku. Důstojně upravíme tělo zemřelého, zapálíme svíčku a na lůžko položíme růži. Díky citlivé komunikaci a péči pečujícího týmu mohou nejbližší příbuzní cítit, že bylo vykonáno vše, co bylo možné, a to pomáhá zmírnit náhlé pocity smutku a samoty během truchlení. **Závěr:** Péče o člověka v závěru života může být příležitostí pro přípravu klienta a jeho blízkých na důstojný odchod. Uvědomujeme si, že se jedná o fyzicky i psychicky náročnou situaci, proto nabízíme podporu, která pokračuje i po úmrtí klienta.

Klíčová slova: klient, paliativní péče, doprovázení, podpora, rozloučení

Social support as part of health literacy

Sociálna opora ako súčasť zdravotnej gramotnosti

Mariana Mažerčiaková

Department of Nursing, Faculty of Health Science, Catholic University in Ružomberok, Slovakia, e-mail: mariana.magerciakova@ku.sk

Introduction: The partial objective of the pilot study was to determine the perception of social support in the field of health in patients with arterial hypertension. **Methods:** The survey file consisted of 96 respondents. Data collection was carried out using the Slovak version of the standardized measuring tool Health Literacy Questionnaire (HLQ). **Results:** Social support is the fourth of the nine domains of the HLQ measuring instrument and is explored by five items. For the respondents, we recorded an average score in domain 4 called Social support in the field of health at the level of 3.06 out of the maximum possible value of 4. , we verified the influence of the respondents' gender, age, education and place of residence on the perception of social support. Using the t-test at the significance level of 0.05, we found that gender has no effect on the perception of social support. Based on the F and F_{crit} values, neither age nor education were confirmed as statistically significant attributes in the perception of social support. Based on the t_{stat} and t_{crit} data, the influence of residence on the perception of social support was also not confirmed. **Conclusion:** The perception of social support is very individual. A low level of domain 4 in the HLQ assessment tool means that people do not have social support in health matters. Conversely, a high level of the domain indicates that people have the social support they need for their health.

Keywords: Arterial hypertension. Health literacy. Health Literacy Questionnaire (HLQ). Patient. Social support.

Úvod: Čiastkovým cieľom pilotnej štúdie bolo zistiť vnímanie sociálnej opory v oblasti zdravia u pacientov s artériovou hypertenziou. **Súbor a metódy:** Prieskumný súbor tvorilo 96 respondentov. Zber údajov bol uskutočnený prostredníctvom slovenskej verzie štandardizovaného meracieho nástroja Health Literacy Questionnaire (HLQ). **Výsledky:** Sociálna opora je štvrtou z deviatich domén meracieho nástroja HLQ a skúma ju päť položiek. U respondentov sme zaznamenali priemerné skóre v doméne 4 s názvom Sociálna opora v oblasti zdravia na úrovni 3,06 z maximálnej možnej hodnoty 4. Ďalej sme overovali vplyv pohlavia, veku, vzdelania a bydliska respondentov na vnímanie sociálnej opory. Pri využití t-testu na hladine signifikantnosti 0,05 sme zistili, že pohlavie nemá vplyv na vnímanie sociálnej opory. Na základe hodnôt F a F_{crit} sa vek ani vzdelanie nepotvrdili ako štatisticky významné atribúty vo vnímaní sociálnej opory. Na základe dát t_{stat} a t_{crit} sa nepotvrdil ani vplyv bydliska na vnímanie sociálnej opory. **Záver:** Vnímanie sociálnej opory je veľmi individuálne. Nízka úroveň domény 4 v hodnotiacom nástroji HLQ znamená, že ľudia nemajú sociálnu oporu v otázkach zdravia. Naopak, vysoká úroveň domény svedčí o tom, že ľudia majú sociálnu oporu, ktorú potrebujú pre svoje zdravie.

Kľúčové slová: Artériová hypertenzia. Health Literacy Questionnaire (HLQ). Pacient. Sociálna opora. Zdravotná gramotnosť.

The nursing problem of malnutrition in a cancer patient

Ošetrovateľský problém malnutrícia u onkologického pacienta

Mária Novyzedláková

Department of Nursing, Faculty of Health Sciences, Catholic University in Ružomberok, Slovak Republic,
e-mail:maria.novyzedlakova@ku.sk

Introduction: Nutritional disorders are a risk factor that complicate anticancer treatment and significantly shorten patient survival. In practice, assessment of nutritional status and early nutritional intervention are key to success. **Method:** the main aim of this paper is to explain the nursing interventions for nutritional management of the patient with malnutrition. The main method is a case study. Inclusion criteria were: patient with oncological diagnosis and nutritional disorder, cooperative and willing. **Results:** A 68-year-old patient with esophageal cancer admitted to the oncology clinic for chemotherapy was included in the study. On the basis of nutritional history, anthropometric measurements and laboratory investigations, the nutritional status of the patient was evaluated as malnutrition. Over a period of four months, we ensured that the patient's nutritional needs were met through percutaneous endoscopic gastrostomy (PEG) and the prescribed nutritional interventions - administering diet No. 1 per os, sipping 1200 ml - 1600 ml of nutritives via PEG daily. This nutritional intervention is the simplest form of enteral nutrition in practice. **Conclusion:** With the help of nutritional therapy, we were able to maintain optimal weight parameters in the patient during the period of anti-cancer therapy.

Keywords: cancer disease, nutrition, assessment tools, nutritional interventions

Úvod: Poruchy výživy sú rizikovým faktorom, ktoré komplikujú protinádorovú liečbu a výrazne skracujú prežívanie pacientov. V praxi je kľúčovou podmienkou úspechu posúdenie stavu výživy a skorá nutričná intervencia. **Metóda:** Hlavným cieľom príspevku je vysvetliť postupy ošetrovateľských intervencií pri zabezpečovaní výživy u pacienta s malnutríciou. Hlavnou metódou je prípadová štúdia. Zaraďujúce kritériá boli: pacient s onkologickou diagnózou a poruchou výživy, ochotný spolupracovať. **Výsledky:** Do štúdie sme zaradili 68-ročného pacienta s rakovinou pažeráka, prijatého na onkologickú kliniku za účelom chemoterapie. Na základe nutričnej anamnézy, antropometrických meraní a laboratórnych vyšetrení bol stav výživy pacienta vyhodnotený ako malnutrícia. V priebehu štyroch mesiacov sme zabezpečili uspokojenie nutričných potrieb pacienta prostredníctvom perkutánnej endoskopickej gastrostómie (PEG) a predpísanými nutričnými intervenciami - podávaním diéty č. 1 per os, sipping 1200 ml – 1600 ml nutritív cez PEG denne. Táto nutričná intervencia je najjednoduchšou formou enterálnej výživy v praxi. **Záver:** Pomocou nutričnej terapie sme u pacienta v uvedenom období dokázali udržať optimálne hmotnostné parametre pri podávaní protinádorovej liečby.

Kľúčové slová: onkologické ochorenie, výživa, hodnotiace nástroje, nutričné intervencie.

Use of the mechanisms of the APPP method with the examination of heart rate variability

Využitie mechanizmov APPP metódy s vyšetrením variability srdcovej frekvencie

Ivana Aštaryová^{1,2}, Jozef Kobela^{1,2}, Zuzana Hudáková^{1,2}, Katarína Ondrejková^{1,2}

¹ Department of Physiotherapy, Faculty of Health Sciences, Catholic University in Ružomberok, Slovak Republic, e-mail: ivana.astaryova@ku.sk

² SNU Ružomberok Central Military Hospital - FH

Introduction: The Slovak physiotherapeutic method Autoreflexive prenatal and postnatal therapeutic positions (APPP) is based on the psychomotor development of a person. The patient is led into a therapeutic position, during which conscious isometric activation of the skeletal muscles occurs for a certain period of time. Measurement of heart rate variability assesses not only dysregulation of heart activity, but also pathological changes of the autonomic nervous system, it monitors not only heart rate, but also the respiratory component. **Methods:** Case study of a 36-year-old patient with pain in the lumbar region radiating to the heel (hernia S1) with pain worsening mainly when sitting and bending forward. Use of postnatal position 3rd month and prenatal position S1. The therapeutic intention is verified by examining the heart rate variability before and after therapy, where there was a significant change in the lying position. **Results:** By examining and verifying the heart rate dysfunction of patients before and after treatment with the APPP method, there is a positive effect of the treatment. **Conclusions:** APPP allows vertebropaths to activate the deep stabilization system, and heart rate variability allows the response to the autonomic nervous system to be evaluated and verified.

Keywords: APPP, spine, prenatal, postnatal, reflex breathing.

Úvod: Slovenská fyzioterapeutická metóda Autoreflexné prenatálne, postnatálne terapeutické polohy (APPP) vychádza zo psychomotorického vývoja človeka. Pacient je vedený do terapeutickú polohu, pri ktorej dochádza k uvedomelej izometrickej aktivácii kostrového svalstva po určité časové trvanie. Meranie variability srdcovej frekvencie sa hodnotí nielen dysregulácia srdcovej činnosti, ale aj patologické zmeny autonómneho nervového systému, sleduje nielen srdcovú frekvenciu, ale aj dychovú zložku. **Metódy:** Prípadová štúdia 36-ročný pacient s bolesťou v drierkovej oblasti s vyžarovaním k päte (hernia S1) s bolesťou stupňujúcou sa prevažne v sede a v predklone. Využitie polohy postnatálu 3. mesiac a prenatálu poloha S1. Terapeutický zámer je verifikovaný vyšetrením variability srdcovej frekvencie pred a po terapií, kde došlo k výraznej zmene v polohe v ľahu. **Výsledky:** Vyšetrením a verifikáciou srdcovej frekvencie dysfunkcie pacientov pred a po liečbe metódou APPP dochádza k pozitívnemu efektu liečby. **Záver:** APPP umožňuje vertebropatom aktivovať hlboký stabilizačný systém a variabilita srdcovej frekvencie umožňuje zhodnotiť a verifikovať odozvu na vegetatívny nervový systém.

Kľúčové slová: APPP, chrbtica, prenatal, postnatal, reflexné dýchanie.

Applying the principles of behavioral care when caring for newborns

Uplatnenie princípov behaviorálnej starostlivosti pri ošetrovaní novorodencov

Hana Padyšáková¹, Zuzana Slezáková¹

¹Faculty of Nursing and Health Professional Studies, Slovak Medical University in Bratislava, Slovakia, e-mail: hana.padysakovca@szu.sk

Introduction: The newborn perceives stimuli from the external environment, newborn also perceives pain and is able to react to pain. Pain control improves the physiological, behavioral, and hormonal responses of the newborn. We analyzed the application of the principles of behavioral care in the treatment of newborns with pain within the scope of the nurse's competence. We mapped the nurse's interventions for the prevention and reduction of pain, the use of pain scales, and assessed the behavior of the newborn. **Methods:** In 4 stages, we analyzed the content of nursing documentation, nurses observed the application of the principles of behavioral care in a sample of 22 newborns hospitalized in the intensive care unit in Slovakia, we verified the administration of sucrose to the tongue and the use of white noise, we monitored pain using the Comfort scale, and we addressed the nurses with a questionnaire. **Results:** Symptoms of pain in newborns are assessed only subjectively, according to the experience of 27% of nurses. We confirmed that the knowledge of pain scales depends on the education of nurses $p = 0.0307$. Nurses use the Comfort scale for pediatrics. The use of white noise was significant in newborns, $p = 0.0125$ when falling asleep, sleep duration $p = 0.0213$, Med 5 min. According to the Comfort scale, the sucrose and white noise interventions were effective $p = 0.0167$, $p = 0.0260$. **Conclusion:** Nurses show reserves in the application of behavioral care principles in the care of newborns. We recommend monitoring pain in newborns using the Comfort scale, applying 24% sucrose to the tongue to reduce pain perception and using white noise for 5 min.

Keywords: newborn, behavioral care, pain, white noise, sleep.

Úvod: Novorodenec vníma podnety z vonkajšieho prostredia, vníma aj bolesť a je schopný na bolesť reagovať. Kontrola bolesti zlepšuje fyziologické, behaviorálne a hormonálne odpovede novorodenca. Analyzovali sme uplatnenie princípov behaviorálnej starostlivosti pri ošetrovaní novorodencov s bolesťou v rozsahu kompetencií sestry. Mapovali sme intervencie sestry na prevenciu a znižovanie bolesti, používanie škál bolesti, posudzovali správanie novorodenca. **Metódy:** V 4 etapách sme obsahovo analyzovali ošetrovateľskú dokumentáciu, pozorovali sestry pri uplatnení princípov behaviorálnej starostlivosti vo vzorke 22 novorodencov hospitalizovaných na oddelení intenzívnej starostlivosti na Slovensku, overili sme podanie sacharózy na jazyk a použitie bieleho šumu, bolesť sme monitorovali s použitím Comfort škály, sestry sme oslovili dotazníkom. **Výsledky:** Prejavy bolesti u novorodencov posudzuje len subjektívne, podľa skúsenosti 27 % sestier. Potvrdili sme, že poznanie škál bolesti je závislé od vzdelania sestier $p = 0,0307$. Sestry používajú Comfort scale for pediatrics. Použitie bieleho šumom bolo u novorodencov významné, $p = 0,0125$ pri zaspávaní, dĺžka spánku $p = 0,0213$, Med 5 min. Podľa Comfort škály boli intervencie sacharóza a biely šum efektívne $p = 0,0167$, $p = 0,0260$. **Záver:** Sestry vykazujú rezervy v uplatnení princípov behaviorálnej starostlivosti pri ošetrovaní novorodencov. Odporúčame monitorovať bolesť u novorodencov s použitím Comfort škály, na zníženie vnímania bolesti aplikovať 24 % sacharózu na jazyk a biely šum používať 5 min.

Kľúčové slová: novorodenec, behaviorálna starostlivosť, bolesť, biely šum, spánok.

Risk factors of medication errors in nursing practise

Rizikové faktory medikačných chýb v ošetrovateľskej praxi

Patricia Bečková¹, Zuzana Slezáková²

¹ Student of Doctoral Studies, Department of Nursing, Faculty of Nursing and Professional Health Studies, Slovak Medical University in Bratislava, Bratislava, Slovakia, e-mail: patricia.beckova19gmail.com

² Department of Nursing, Faculty of Nursing and Professional Health Studies, Slovak Medical University in Bratislava, Slovakia

Introduction: Medication errors are among the most common causes of adverse events in patients. They can occur at all stages of the medication process. This process may be affected by a multitude of factors, which can influence the occurrence of medication errors in nursing practise. Because of that, it is essential to search, analyse, and summarise risk factors of medication errors occurring in nursing practise, which was the primary aim of this systematic review. **Methods:** Studies included in the systematic review were searched in the databases PubMed (MEDLINE), ScienceDirect, Scopus and Cochrane using keywords and Boolean operators. 35 studies were included in the review. **Results:** The systematic review identified 51 risk factors of medication errors in nursing practise, which were categorised into 5 categories. Prevailing categories of risk factors were organizational and management factors (34,36 %), personal factors (33,13 %) and factors of medications (13,50 %). From all identified risk factors, the shortage of nurses (9,20 %), workload (7,98 %), illegible physician prescriptions and the use of abbreviations (7,98 %), prevailed. **Conclusion:** The identified risk factors of medication errors will help in the detection of risk situations in the medication process. Subsequently, it will be possible to implement effective preventing strategies, and interventions in nursing practise in order to achieve safe pharmacotherapy.

Keywords: risk factors, medication errors, nursing practice, systematic review

Úvod: Medikačné chyby patria k najčastejším príčinám nežiaducich udalostí u pacienta. Môžu sa vyskytnúť v ktorejkoľvek fáze medikačného procesu. Tento proces je ovplyvniteľný množstvom rizikových faktorov, ktoré majú dopad na výskyt medikačných chýb v ošetrovateľskej praxi. Preto je potrebné vyhľadať, analyzovať a sumarizovať rizikové faktory medikačných chýb vyskytujúcich sa v ošetrovateľskej praxi, čo predstavovalo hlavný cieľ tohto systematického prehľadu. **Metódy:** Štúdie zahrnuté do systematického prehľadu boli vyhľadávané cez databázy PubMed (MEDLINE), ScienceDirect, Scopus a Cochrane s využitím kľúčových slov a Booleovských operátorov. Do prehľadu bolo zaradených 35 štúdií. **Výsledky:** V rámci systematického prehľadu sme identifikovali 51 rizikových faktorov medikačných chýb v ošetrovateľskej praxi, ktoré boli rozdelené do 5 kategórií. Prevládajúcimi kategóriami boli organizačné a manažérske rizikové faktory (34,36 %), personálne faktory (33,13 %) a faktory medikamentov (13,50 %). Zo všetkých identifikovaných rizikových faktorov prevládali faktory: nedostatok sestier (9,20 %), prepracovanosť (7,98 %), nečitateľné ordinácie lekára a používanie skratiek (7,98 %). **Záver:** Identifikované rizikové faktory medikačných chýb pomôžu pri odhaľovaní rizikových situácií v medikačnom procese. Následne bude možná implementácia účinných preventívnych stratégií a intervencií do ošetrovateľskej praxe s cieľom dosiahnuť bezpečnú farmakoterapiu.

Kľúčové slová: rizikové faktory, medikačné chyby, ošetrovateľská prax, systematický prehľad

Benefit of monitoring the functional status of oncology patients in complex treatment of the disease

Benefit monitorovania funkčného stavu onkologických pacientov v komplexnej liečbe ochorenia

Katarína Zrubáková¹

Catholic University in Ružomberok, Faculty of Health Science, Slovak Republic, e-mail: katarina.zrubakova@ku.sk

Introduction: The assessment of functional status is currently one of the standard preventive measures for patients with oncological disease. This group of patients is at risk of malnutrition as a result of aggressive treatment, and the functional ability and level of self-care is also reduced. The risk increases in direct proportion to the duration of the disease or condition and the difficulty of the treatment. When assessing the current state of health, we use physical examination, anthropometric data, measurement and evaluation tools and laboratory parameters. Research that was part of the KEGA project no. 009 KU-4/2022 Nutrition and physical activity as the basic pillars of care for at-risk patients, we collected data on the functional status of patients with oncological disease and implemented interventions based on the patient's individual needs. **Methods:** The main methods were nutritional anamnesis, Mini Nutritional Assessment (MNA), Barthel test (ADL), Karnofsky index, Physical fitness test (SARS-F), Hand grip test. Document analysis (laboratory results, prescribed interventions), anthropometric measurements, case study were additional. The research group was 168 hospitalized oncology patients. **Results:** We used the tools to evaluate the functional status during the institutional treatment. At the first measurement, the average values were: ADL 80, MNA 22.5, Karnofsky index 0.3, Hand grip 17, SARS-F 2. There were 29 patients at risk of malnutrition, 10 at risk of sarcopenia. Malnutrition and sarcopenia were confirmed in 5 patients. Arm circumference for men 31.2, women 16.68. Calf circumference for men 25.31, women 17.29. Skin fold men 1.8, women 1.6. Regular assessment of risk areas and targeted interventions had a positive effect on eliminating adverse effects of treatment and delaying their onset. **Conclusion:** Despite the risks that accompany the treatment of oncological diseases, we are able to initiate preventive measures by assessing the functional status and identifying the problem in time.

Keywords: Assessment of functional status. Interdisciplinary cooperation. Oncological patients. Prevention and treatment of oncological diseases

Úvod: Hodnotenie funkčného stavu v súčasnosti patrí k štandardným preventívnym opatreniam u pacientov s onkologickým ochorením. U tejto skupiny pacientov hrozí v dôsledku agresívnej liečby malnutícia, a rovnako sa znižuje i funkčná schopnosť a úroveň sebaopateru. Riziko stúpa priamo úmerne s dĺžkou trvania ochorenia alebo stavu a s náročnosťou liečby. Pri posudzovaní aktuálneho zdravotného stavu používame fyzikálne vyšetrenie, antropometrické údaje, meracie a hodnotiace nástroje a laboratórne parametre. Výskumom, ktorý bol súčasťou projektu KEGA č. 009 KU-4/2022 *Výživa a pohybová aktivita ako bazálne piliere starostlivosti o rizikových pacientov*, sme zisťovali údaje o funkčnom stave pacientov s onkologickým ochorením a na základe individuálnych potrieb pacienta realizovali intervencie. **Metódy:** Hlavnými metódami boli výživová anamnéza, Mini Nutritional Assessment (MNA), Barthelov test (ADL), Karnofsky index, Test fyzickej zdatnosti (SARS-F), Hand grip test. Doplňujúcimi boli analýza dokumentu (laboratórne výsledky, ordinované intervencie), antropometrické merania, prípadová štúdia. Výskumným súborom bolo 168 hospitalizovaných onkologických pacientov. **Výsledky:** Nástrojmi sme hodnotili funkčný stav v priebehu ústavnej liečby. Pri prvom meraní boli priemerné hodnoty: ADL 80, MNA 22,5, Karnofsky index 0,3, Hand grip 17, SARS-F 2. V riziku malnutície bolo 29 pacientov, v riziku sarkopénie 10. Malnutícia a sarkopénia bola

potvrdená u 5 pacientov. Obvod ramena u mužov 31,2, žien 16,68. Obvod lýtka u mužov 25,31, žien 17,29. Kožná riasa muži 1,8, ženy 1,6. Pravidelné hodnotenie rizikových oblastí a ciele intervencie mali pozitívny vplyv na elimináciu nežiaducich účinkov liečby a oddialenie ich vzniku. **Záver:** Napriek rizikám, ktoré sprevádzajú liečbu onkologických ochorení, vieme prostredníctvom hodnotenia funkčného stavu, identifikovaním problému včas zahájiť preventívne opatrenia.

Kľúčové slová: hodnotenie funkčného stavu, interdisciplinárna spolupráca, onkologicky chorí, prevencia a liečba onkologických ochorení

Lyme borreliosis and tick-borne fever in the view of the nursing care

Lymská borelióza a kliešťová encefalitída z pohľadu ošetrovateľskej starostlivosti

Mária Nováková¹, Monika Pochybová²

¹Department of Laboratory Diagnostic Methods, Faculty of Health Care, Catholic University, Ružomberok, Slovakia, e-mail: maria.novakova@ku.sk

²Infectology Clinic, Military Hospital, Ružomberok, Slovakia

Introduction: The most widespread tick in Europe, the common tick (*Ixodes ricinus*), transmits bacterial, viral and single-cell microorganisms to animals and humans. Therefore, it is necessary to monitor the dynamics of individual natural foci of tick-borne infections, where the occurrence of the vector, reservoir animals, as well as confirmed diseases in a certain time and space is investigated.

Methods: In our presentation we analyse important facts in nursing care about the tick-borne encephalitis virus and borrelia, incidence of TBE and LB in Europe and also detection of the virus and borrelia in humans across European countries. We also present a case study of a patient with Lyme borreliosis. **Results:** Based on the presented case study there three important facts to confirm Lyme borreliosis diagnose – clinical signs, laboratory evidence and possible or registered tick bite. In the case of tick-borne fever a vaccination is the most effective preventive measure, even though it is only 1-2% of people vaccinated in Slovakia. In Slovakia, also alimentary transmission of tick-borne encephalitis virus is present because of traditional goat and sheep farming practices. **Conclusion:** For patients with Lyme disease or tick-borne encephalitis, the knowledge of the nursing staff is key, as training and education are very important for effective help.

Keywords: lyme borreliosis, tick-borne fever, tick, nursing care

Introduction: Najrozšírenejší kliešť v Európe, kliešť obyčajný (*Ixodes ricinus*), prenáša bakteriálne, vírusové a jednobunkové mikroorganizmy na zvieratá a ľudí. Preto je potrebné sledovať dynamiku jednotlivých prirodzených ložísk kliešťových infekcií, kde sa v určitom čase a priestore skúma výskyt prenášača, rezervoárov, ako aj potvrdených ochorení. **Methods:** V našej prezentácii analyzujeme dôležité fakty v ošetrovateľskej starostlivosti o víruse kliešťovej encefalitídy a borélií, výskyte TBE a LB v Európe a tiež detekciu vírusu a borélií u ľudí v európskych krajinách. Uvádzame aj kazuistiku pacienta s lymskou boreliózou. **Results:** Na základe prezentovanej kazuistiky existujú tri dôležité fakty pre potvrdenie diagnózy lymskej boreliózy – klinické príznaky, laboratórne dôkazy a možné alebo registrované uštipnutie kliešťom. V prípade kliešťovej horúčky je najúčinnjším preventívnym opatrením očkovanie, aj keď na Slovensku je zaočkovaných len 1 – 2 % ľudí. Na Slovensku je prítomný aj alimentárny prenos vírusu kliešťovej encefalitídy z dôvodu tradičného chovu kôz a oviec. **Conclusion:** Pri pacientoch s lymskou boreliózou alebo kliešťovou encefalitídou sú kľúčové znalosti ošetrovateľského personálu, nakoľko prevencia a edukácia sú pri účinnej pomoci veľmi dôležité.

Kľúčové slová: lymská borelióza, kliešťová encefalitída, kliešť, ošetrovateľská starostlivosť

Abstinence syndrome in a newborn

Abstinenčný syndróm u novorodenca

Helena Kadučáková^{1,2} Viera Simočková¹

¹Department of Nursing, Faculty of Health Care, Catholic University, Ružomberok, Slovakia, [e-mail: helena.kaducakova@ku.sk](mailto:helena.kaducakova@ku.sk)

²Department of Health Care Sciences, Faculty of Humanities, Tomas Bata University in Zlín, Zlín, Czech Republic,

Introduction: The syndrome of newborn's abstinence has dominant clinical signs in central nervous system and in respiratory system of a child. The aim of this work was to map the nursing care about newborns with abstinence syndrome. **Methods:** The qualitative research method – case study was used for the collection of the empiric data. Information were obtained by observation, interview with the hospital staff and also by analyzing the patients records. We chose three newborns with the syndrome of newborn's abstinence. **Results:** Based on the analysis of the obtained data we found out the need to reevaluate the systematic screening with a focus on protocol compliance and local standards of nursing care about a newborn with the syndrome of newborn's abstinence. Also an involvement of a mother (parents) in the care of a newborn is very important. **Conclusion:** In the standards of care for a newborn with NAS, include the results of Evidence-based nursing aimed at managing individual symptoms and meeting the needs of a child with AS.

Keywords: newborn, abstinence syndrome, needs. FNASS score

Úvod: Syndróm novorodeneckej abstinencie (NAS) má dominantné prejavy najmä v centrálnom nervovom systéme a dýchacom systéme dieťaťa. Cieľom práce bolo zmapovať ošetrovateľskú starostlivosť novorodencov s abstinenčným syndrómom (AS). **Metódy:** Na zber empirických údajov bola použitá kvalitatívna výskumná metóda – prípadová štúdia. Informácie sa získavali pozorovaním, rozhovorom so zdravotníckym personálom a analýzou zdravotnej dokumentácie novorodencov. Výber novorodencov pre prípadovú štúdiu bol zámerný – traja novorodenci s lekárskou diagnózou NAS. **Výsledky:** Na základe analýzy získaných údajov sme zistili potrebu prehodnotiť systematický screening so zameraním na dodržiavanie protokolov a lokálnych štandardov ošetrovateľskej starostlivosti o dieťa s AS. Zvýšiť zapojenie matky/rodičov do starostlivosti o novorodenca. **Záver:** Do štandardov starostlivosti o novorodenca s NAS zahrnúť výsledky Evidence based nursing zamerané na zvládnutie jednotlivých príznakov a uspokojovanie potrieb dieťaťa s AS.

Klíčové slová: Novorodenec. Abstinenčný syndróm. Potreby. FNASS skóre.

What are the possibilities for the autonomous practice of midwives

Aké sú možnosti pre autonómnu prax pôrodných asistentiek?

Ludmila Matulniková

Department of Midwifery, Faculty of Health Sciences, Palacky University Olomouc, Czech Republic
e-mail: matulnil@upol.cz

Introduction: The aim of the study was to identify the influencing factors of autonomous practice of midwives in the Czech and Slovak Republics. **Methods:** Quantitative research conducted using a standardized questionnaire method from September 2022 to January 2023. The deliberate selection of respondents was used, 320 Czech and 131 Slovak midwives and 521 Czech and 162 Slovak women. We evaluated sociodemographic indicators, analyzed legislation, way of financing services, counseling, gynecologists' attitudes, women's awareness and satisfaction with midwifery services. Questionnaires were distributed by professional organizations. Empirical data were evaluated by descriptive and inferential statistics in Microsoft Excel 2010. **Results:** In the Czech Republic, 98 (31%) midwives have an independent private practice and in the Slovak Republic only 10 (8%) respondents have an independent private practice. Czech midwives mainly provide individual counselling 94(48%), courses for pregnant women 80 (41%), continuous care 71(36%), antenatal care 62 (31%) and visiting service 57 (29%). Czech midwives are more interested in autonomous community care compared to Slovak midwives, test $Z = 2.78$, $p = 0.00535$, $p < 0.05$ Midwives with up to 20 years of experience in both countries are more interested in providing autonomous practice. The biggest obstacles for the autonomous practice of midwives in both countries are: inadequate legislation, insufficient state support, negative attitude of gynecologists. **Conclusion:** To improve the legislative conditions for the autonomous practice of midwives. Define and strengthen constructive cooperation with obstetricians. To ensure the provision of care that women are interested in.

Key words: autonomy, midwifery, practice, factors, profession

Úvod: Cieľom štúdie bolo identifikovať faktory, ktoré ovplyvňujú autonómnu prax pôrodných asistentiek v Českej a Slovenskej republike. **Metódy:** Kvantitatívny výskum realizovaný štandardizovanou dotazníkovou metódou od septembra 2022 do januára 2023. Výber respondentiek bol zámerný, 320 českých a 131 slovenských pôrodných asistentiek a 521 českých a 162 slovenských žien. Hodnotili sme sociodemografické ukazovatele, analyzovali sme legislatívu, spôsob financovanie služieb, poradenstvo, postoje gynekológov, informovanosť a spokojnosť žien so službami pôrodnej asistencie. Dotazníky boli distribuované profesijnými organizáciami. Empirické údaje boli vyhodnotené deskriptívnou a inferenčnou štatistikou, v programe Microsoft Excel 2010. **Výsledky:** V Českej republike má samostatnú súkromnú prax 98 (31 %) pôrodných asistentiek a v SR má samostatnú súkromnú prax len 10 (8 %) respondentiek. České pôrodné asistentky poskytujú najmä individuálne poradenstvo 94 (48 %), kurzy pre tehotné 80 (41 %), nepretržitú starostlivosť 71 (36 %), predpôrodnú starostlivosť 62 (31 %) a návštevnú službu 57 (29 %). České pôrodné asistentky majú väčší záujem o autonómnu komunitnú starostlivosť v porovnaní so slovenskými pôrodnými asistentkami, test $Z = 2,78$, $p = 0,00535$, $p < 0,05$. Pôrodné asistentky s praxou do 20 rokov v oboch krajinách majú väčší záujem o poskytovanie autonómnej praxe. Najväčšie prekážky pre autonómnu prax pôrodných asistentiek v oboch krajinách sú: nevyhovujúca legislatíva, nedostatočná podpora štátu, negatívny postoj gynekológov. **Záver:** Zlepšiť legislatívne podmienky pre autonómnu prax pôrodnej asistentky. Definovať a posilniť konštruktívnu spoluprácu s pôrodníkmi. Zabezpečiť poskytovanie starostlivosti, o ktorú majú ženy záujem.

Kľúčové slová: autonómia, pôrodná asistencia, prax, faktory, profesia

Possibilities of measuring nursing workload

Možnosti merania pracovnej záťaže sestier

Mária Lehotská, Eva Moraučíková, Lukáš Kober, Jozef Babečka, Viera Simočková

Department of Nursing, Faculty of Health, Catholic University in Ružomberok, Slovakia, [e-mail: maria.lehotska@ku.sk](mailto:maria.lehotska@ku.sk)

Introduction: The paper deals with the issue of nurses' workload. In addition to the "traditional" stressors, it also describes other trends of recent years that intensify subjectively perceived workload. These are mainly overtime work limits, caused by the continuous reduction in the number of nursing staff (shortage on the labour market - labour migration, turnover, transition to other more economically advantageous sectors, high average age and subsequent retirement, ageing population and thus a greater need for nursing staff). **Objective:** The objective of the study is to point out the possibilities of objectifying nurses' workload through a literature review. **Methods:** Content analysis of works published in open access databases in the last 5 years. A search using the keywords "nursing workload, measurement tools, objectification of workload, workload measurement," and their combinations, more than 5500 documents related to the topic. Subsequently, through inclusive and exclusive criteria, 90 sources were selected and subjected to content analysis. **Results:** They present an overview of relevant workload assessment options, including self-assessment tools/questionnaires, scoring systems and predictive models.

Conclusion: Despite the existence of multiple options for assessing nurses' workload, validation of the different tools is necessary to obtain relevant results.

Keywords: nursing workload, measurement tools, objectification of workload, workload measurement, scoring systems

Úvod: Príspevok sa zaoberá problematikou pracovnej záťaže sestier. Popisuje okrem „tradičných“ stresorov aj ďalšie trendy posledných rokov, ktoré subjektívne vnímane záťaže ešte zintenzívňujú. Ide predovšetkým o prekračovanie limitov nadčasovej práce, spôsobenom neustálym znižovaním počtu zdravotníckych pracovníkov (nedostatok na trhu práce – pracovná migrácia, fluktuácia, prechod do iných ekonomicky výhodnejších odvetví, vysoký vekový priemer a následný odchod do dôchodku, starnutie populácie a tým väčšia potreba ošetrovateľského personálu). **Cieľ:** Cieľom štúdie je prostredníctvom literárneho prehľadu poukázať na možnosti objektivizácie pracovnej záťaže sestier. **Metódy:** Obsahová analýza prác publikovaných vo voľne dostupných databázach za posledných 5 rokov. Prostredníctvom vyhľadávania s využitím kľúčových slov „nurse workload, measurement tools, objectification of workload, workload measurement, “ a ich kombinácií sme získali viac ako 5500 dokumentov týkajúcich sa predmetnej problematiky. Následne bolo prostredníctvom inkluzívnych a exkluzívnych kritérií vyselektovaných 90 zdrojov, ktoré boli podrobené obsahovej analýze. **Výsledky:** Predstavujú prehľad relevantných možností hodnotenia pracovnej záťaže vrátane nástrojov sebahodnotenia/dotazníkov, skórovacích systémov a prediktívnych modelov. **Záver:** Napriek existencii viacerých možností hodnotenia pracovnej záťaže sestier je na získanie relevantných výsledkov potrebná ich validizácia.

Kľúčové slová: pracovná záťaž, meracie nástroje, objektivizácia pracovnej záťaže, meranie pracovnej záťaže, skórovacie systémy

Session 3. Contemporary challenges and threats

Sesja 3. Współczesne wyzwania i zagrożenia

Changing views toward mRNA based Covid vaccines in the scientific literature: 2021 - 2024

Zmiana poglądów na szczepionki oparte na mRNA przeciw Covid w literaturze naukowej: 2021–2024

Michael Thoene¹

¹Department of Medical Biology, School of Public Health, Collegium Medicum, University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Poland, e-mail: michael.thoene@uwm.edu.pl

Introduction: Before the global Covid-19 pandemic caused by the SARS-CoV-2 virus, mRNA based vaccines had never been administered to the public outside of a single clinical trial that was not completed at the time. However, within the space of 9 months these experimental vaccines were administered to millions through an emergency use authorization (EUA). **Methods:** A literature survey was performed examining the reporting of severe adverse events (SAE) in articles published between 2021 and 2024. **Results:** From 2021 to 2024, the literature has gone from claiming there are absolutely no SAEs from mRNA based vaccines (2021) to an acknowledgment of a significant number of various SAEs (2023/24); including but not limited to neurological complications, myocarditis, pericarditis and thrombosis. **Conclusion:** The early scientific literature was biased, so as not to report SAEs, due to social concerns and irrational fears. Only in the last year have scientists been able to publish articles that acknowledge a high number of SAEs linked to mRNA based vaccines. This should act as a warning that science should be completely objective when evaluating health risks, but can often be influenced by social and economic considerations.

Keywords: mRNA vaccines, Covid-19, bias in the scientific literature, Severe Adverse Events

Wstęp: Przed globalną pandemią Covid-19, wywołaną wirusem SARS-CoV-2, szczepionki oparte na mRNA nigdy nie były podawane społeczeństwu poza pojedynczym badaniem klinicznym, które nie zostało wówczas zakończone. Jednakże w ciągu dziewięciu miesięcy te eksperymentalne szczepionki zostały podane milionom osób w ramach zezwolenia na użycie w sytuacjach awaryjnych (ang. EUA) **Metody:** Przeprowadzono przegląd literatury w celu sprawdzenia zgłoszeń poważnych zdarzeń niepożądanych (ang. SAE) w artykułach naukowych opublikowanych w latach 2021–2024. **Wyniki:** Od 2021 r. do 2024 r. w literaturze zmieniono twierdzenie, że nie ma absolutnie żadnych SAE w przypadku szczepionek opartych na mRNA (2021 r.) do potwierdzenia wystąpienia znacznej liczby różnych SAE (2023/24) takich jak: powikłania neurologiczne, zapalenie mięśnia sercowego, zapalenie osierdzia i zakrzepica. **Wnioski:** Wczesna literatura naukowa była stronnicza i nie opisywała SAE ze względu na obawy społeczne i irracjonalne obawy. Dopiero w zeszłym roku naukowcom udało się opublikować artykuły potwierdzające dużą liczbę SAE powiązanych ze szczepionkami opartymi na mRNA. Powinno to stanowić ostrzeżenie, że nauka powinna zachować całkowity obiektywizm przy ocenie zagrożeń dla zdrowia, choć często mogą na nią wpływać względy społeczne i ekonomiczne.

Słowa kluczowe: szczepionki mRNA, Covid-19, stronniczość w literaturze naukowej, Severe Adverse Events

Benzanthrone luminophores: their suitability for a rapid and high-resolution imaging of parasites by confocal laser scanning microscopy

Benzantrona luminofori: to piemērotība ātrai un augstas izšķirtspējas parazītu attēlveidošanai ar konfokālo lāzerskenēšanas mikroskopiju

Ilze Rubenina¹, Muza Kirjusina¹, Ligita Mezaraupe¹, Jelena Kirilova¹, Veronika Pavlova¹, Inese Gavarane¹, Sanita Kecko¹

¹Institute of Life Sciences and Technology, Daugavpils University, Daugavpils, Latvia, email: ilze.rubenina@du.lv

In recent years fluorescent probes called also benzanthrone luminophores are the compound that raise a high interest between various biology field researchers due to their spectral characteristics. Few of their characteristics are bright fluorescence, a high extinction coefficient, thermo-, photo- and chemical stability, reduced background signal and negligible fluorescence in the aqueous phase. Nowadays, confocal laser scanning microscopy (CLSM) tool is one of the common tool used for biological sample investigations as sample can be visualized by optical sections. Specific staining protocols for various parasites are developed to obtain high-resolution images.

Several studies have confirmed that combination of various benzanthrone luminophores and CLSM is suitable to investigate Nematoda and Trematoda parasites in details. The developed staining protocols allow rapid investigation of freshly prepared and for a years stored samples. Result of imaging depends on the used fixative during sample preparation steps. Obtained results provide information about parasite's internal structure, such as arrangement of organs and organ systems, external structures, such as attachment organs, external layers and more.

This work is supported by Fundamental and applied research projects of the Latvian Council of Science. Project No. Izp-2022/1-0436 "Novel fluorescent anthrone-derived functional materials for bioimaging applications".

Keywords: Benzantrones, confocal laser scanning microscopy, fluorescence, parasites, staining protocols

Pēdējos gados fluorescējošās zondes, ko dēvē arī par benzantrona luminoforiem, ir savienojumi, kas izraisa lielu interesi dažādu bioloģijas nozaru pētnieku vidū to spektrālo īpašību dēļ. Dažas no to īpašībām ir spilgta fluorescences, augsts ekstinkcijas koeficients, termo-, foto- un ķīmiskā stabilitāte, samazināts fona signāls un niecīga fluorescences ūdens fāzē. Mūsdienās konfokālās lāzerskenējošās mikroskopijas (CLSM) rīks ir viens no biežāk izmantotajiem bioloģisko paraugu pētījumiem, jo paraugu var vizualizēt ar optisko griezumumu palīdzību. Lai iegūtu augstas izšķirtspējas attēlus, ir izstrādāti īpaši krāsošanas protokoli dažādiem parazītiem.

Vairākos pētījumos ir apstiprināts, ka dažādu benzantrona luminoforu un CLSM kombinācija ir piemērota, lai detalizēti izpētītu Nematoda un Trematoda parazītus. Izstrādātie krāsošanas protokoli ļauj ātri izmeklēt svaigi sagatavotus un vairākus gadus uzglabātus paraugus. Attēlveidošanas rezultāts ir atkarīgs no izmantotā fiksatora paraugu sagatavošanas posmā. Iegūtie rezultāti sniedz informāciju par parazīta iekšējo uzbūvi, piemēram, orgānu un orgānu sistēmu izvietojumu, ārējām struktūrām, piemēram, piestiprināšanās orgāniem, ārējiem slāņiem un citiem.

Šo darbu atbalsta Latvijas Zinātnes padomes Fundamentālo un lietišķo pētījumu projekti. Projekts Nr. Izp-2022/1-0436 "Jauni fluorescējoši funkcionāli materiāli uz antrona bāzes bioattēlveidošanas vajadzībām".

Atslēgas vārdi: Benzantroni, konfokālā lāzerskenējošā mikroskopija, fluorescences, parazīti, krāsošanas protokoli

Microscopy of *Opisthorchis felineus*

Opisthorchis felineus mikroskopija

Ligita Mezaraupe¹, Muza Kirjusina², Sanita Kecko³, Inese Gavarane⁴, Veronika Pavlova⁵, Ilze Rubenina⁶, Vladimir Kiyar⁷, Lyudmila Lider⁸, Elena Kirilova⁹

¹ Department of Ecology, Institute of Life Sciences and Technology, Daugavpils University, Daugavpils, Latvia, e-mail: ligita.mezaraupe@du.lv

²⁻⁶ Department of Ecology, Institute of Life Sciences and Technology, Daugavpils University, Daugavpils, Latvia

⁷ Laboratory of Biodiversity and Genetic Resources, National Center for Biotechnology, Astana, Kazakhstan

⁸ Faculty of Veterinary Medicine and Animal Husbandry Technology, S. Seifullin Kazakh Agro Technical Research University, Astana, Kazakhstan

⁹ Department of Environment and Technologies, Faculty of Natural Sciences and Healthcare, Daugavpils University, Daugavpils, Latvia

Introduction: Current study introduces α -aminophosphonates for confocal laser scanning microscopy (CLSM) imaging of the parasitic flatworm *Opisthorchis felineus*, demonstrating their potential in visualizing biological specimens. Tested new synthesized α -aminophosphonates were derived from anthraquinone and benzanthrone. *Opisthorchis felineus* primarily infects the livers of various mammals, including humans. The life cycle of *O.felineus* involves intermediate and definitive hosts. Furthermore, *O.felineus* can infect domestic and wild mammals. *O.felineus* poses a significant public health concern. **Methods:** Among the synthesized anthrone-based dyes investigated in this study, four specific compounds were subjected to testing with *O.felineus*. Two of these compounds, namely, 4b and 4c, were benzanthrone dyes, which have pronounced lipophilic properties, while the remaining two, 2b and 2c, were anthraquinone dyes, exhibiting comparatively lower hydrophobic characteristics. **Results:** According to the initial data, 4b and 4c dyes showed the structure and muscle of the parasite *O.felineus* slightly more clearly. Thus, it can be concluded that benzanthrone dyes are better for visualizing *O.felineus* flukes. The obviously hydrophilic nature of the dye has a significant impact on the visualization of these biological objects. **Conclusion:** Overall, all tested dyes demonstrated promising initial outcomes, prompting us to undertake a more comprehensive examination of these dyes in subsequent studies.

Keywords: α -aminophosphonates, CLSM, *Opisthorchis felineus*, microscopy

Introduction: Pašreizējais pētījums parāda α -aminofosfonātu iespējas konfokālās lāzerskenēšanas mikroskopijas (CLSM) attēlveidošanā uz parazitiskā plakano tārpa *Opisthorchis felineus* parauga, demonstrējot to potenciālu bioloģisko paraugu vizualizācijā. Pārbaudītie jaunie sintētie α -aminofosfonāti tika iegūti no antrahinona un benzantrona. *Opisthorchis felineus* galvenokārt inficē dažādu zīdītāju, tostarp cilvēku, aknas. *O.felineus* dzīves cikls ietver starposma un galīgos saimniekus. Turklāt *O.felineus* var inficēt mājas un savvaļas zīdītājus. *O.felineus* rada ievērojamas bažas par sabiedrības veselību. **Methods:** No šajā pētījumā pētītajām sintezētajām krāsvielām uz antrona bāzes četri specifiski savienojumi tika pārbaudīti ar *O.felineus*. Divi no šiem savienojumiem, proti, 4b un 4c, bija benzantrona krāsvielas, kurām ir izteiktas lipofilas īpašības, bet pārējie divi, 2b un 2c, bija antrahinona krāsvielas, kurām bija salīdzinoši zemākas hidrofobās īpašības. **Results:** Saskaņā ar sākotnējiem datiem 4b un 4c krāsvielas nedaudz skaidrāk parādīja parazitā *O.felineus* struktūru un muskuļus. Tādējādi var secināt, ka benzantrona krāsvielas ir labākas *O.felineus* vizualizēšanai. Krāsas acīmredzami hidrofilais raksturs būtiski ietekmē šo bioloģisko objektu vizualizāciju. **Conclusion:** Kopumā visas pārbaudītās krāsvielas uzrādīja daudzsolīšus sākotnējos rezultātus, mudinot mūs veikt visaptverošāku šo krāsvielu pārbaudi turpmākajos pētījumos.

Atslēgas vārdi: α -aminofosfonāti, CLSM, *Opisthorchis felineus*, mikroskopija

Emerging and reemerging infectious diseases - a challenge and threat to public health

Nowo pojawiające się i powracające choroby zakaźne - wyzwanie i zagrożenie dla zdrowia publicznego

Katarzyna Kubiak¹, Ewa Dzika¹

¹Department of Medical Biology, School of Public Health, Collegium Medicum, University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Poland, e-mail: katarzyna.kubiak@uwm.edu.pl

Epidemics and pandemics caused by HIV or the MERS and SARS coronaviruses that have affected humanity since the beginning of the 21st century have overturned the belief that infectious diseases have been defeated and reminded us of the threat they still pose to human health. Emerging and re-emerging infectious diseases (EIDs/REIDs) are responsible for a significant part of infectious disease outbreaks. EID is a disease that has either emerged and affected a population for the first time, or previously existed but affected only small populations, and is now spreading rapidly, either in terms of the number of people infected or to new geographic areas (e.g. AIDS, Lyme disease, COVID-19). REID is an infectious disease that occurred in the past and was a major health problem in a specific geographical area or worldwide, then its incidence decreased significantly, but is now becoming a health problem of major importance again (e.g. multidrug-resistant tuberculosis, drug-resistant malaria, measles in Europe).

According to WHO, the majority of EID and REID (75%) are of animal origin. In Europe, vectors such as blood-sucking ticks are of great importance in the spread of EID of animal origin. EID of this origin includes infections caused by *Borrelia miyamotoi* and neoehrlichiosis caused by *Neoehrlichia mikurensis*. Both diseases were first reported in 2010-2011 and many new cases are now being diagnosed around the world.

Zoonoses involve the interaction of people, animals and the environment, therefore the "One Health" concept was adopted to prevent and control them. According to this concept, the health of people, domestic and wild animals, and the natural environment are closely related and interdependent, which requires a multi-sectoral approach and cooperation of specialists in various fields.

Keywords: emerging and re-emerging infectious diseases, zoonoses, "One Health" concept

Epidemie i pandemie wywołane wirusem HIV czy koronawirusami MERS i SARS, które dotknęły ludzkość od początku XXI wieku, obaliły przekonanie o pokonaniu chorób zakaźnych i przypomniały, że w dalszym ciągu stanowią one zagrożenie dla zdrowia człowieka. Za znaczną część ognisk infekcji są odpowiedzialne nowo i ponownie pojawiające się choroby zakaźne (emerging /reemerging infectious diseases, EIDs/REIDs). EID to choroba, która albo pojawiła się i dotknęła populację po raz pierwszy, albo istniała wcześniej, ale dotyczyły jedynie małych populacji, a obecnie szybko się rozprzestrzenia, albo pod względem liczby zakażonych osób, albo na nowe obszary geograficzne (np. AIDS, borelioza, COVID-19). REID to choroba zakaźna, która występowała w przeszłości i stanowiła poważny problem zdrowotny na określonym obszarze geograficznym lub na całym świecie, następnie zachorowalność na nią znacznie spadła, ale obecnie ponownie staje się problemami zdrowotnymi o ogromnym znaczeniu (np. gruźlica wielolekooporne, lekooporna malaria, odra na terenie Europy).

Według WHO przeważającą większość EID i REID (75%) ma pochodzenie odzwierzęce. W Europie duże znaczenie w rozprzestrzanianiu EID pochodzenia odzwierzęcego mają wektory jakimi są krwio pijne kleszcze. Do EID o takim pochodzeniu można zaliczyć zakażenia wywołane *Borrelia miyamotoi* oraz neoerlichiozę spowodowaną *Neoehrlichia mikurensis*. Obie choroby po raz pierwszy

odnotowano w latach 2010-2011 i obecnie diagnozowanych jest wiele nowych przypadków na całym świecie.

Zoonozy wiążą się z interakcją ludzi, zwierząt i środowiska, dlatego w celu ich zapobiegania i kontroli przyjęto koncepcję „One Health”. Według tej koncepcji zdrowie ludzi, zwierząt domowych i dzikich oraz środowisko naturalne są ściśle powiązane i współzależne, co wymaga wielosektorowego podejścia i współpracy specjalistów różnych dziedzin.

Słowa kluczowe : nowo pojawiające i powracające choroby zakaźne, zoonozy, koncepcja „One Health”

Occupational risk and adverse events in nurse practice

Ryzyko zawodowe a zdarzenia niepożądane w praktyce pielęgniarstwa

Elżbieta Araminowicz- Kierklo

University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Branch in Ełk, Poland, email: elzbieta.kierklo@uwm.edu.pl

Introduction: Occupational risk is the risk incurred by an employee, in this case a nurse, in connection with the work performed. The phenomenon of risk is related to the probability of occurrence of adverse events. Adverse events are defined as harm caused during or as a result of treatment, not related to the course of the disease or the patient's health condition. They often result from specific system deficiencies or failures. There are numerous attempts in the literature to categorize adverse events. Aim of the study: Assessment of selected elements of occupational risk and the occurrence of adverse events in nurse practice. **Methods:** Analysis of the literature on occupational risk and adverse events. **Results:** Analyzing the literature on the topic, the following results were obtained. The main reasons for the occurrence of adverse events were the small number of medical staff - 77.3%, and work overload - 77.3%. 81.8% of respondents admitted to hiding a medical error, 58.2% did not participate in training on adverse events. Most surveyed nurses - 29.1% - admitted to the following errors: preparing and administering medicine without a doctor's order and incorrect time of administering premedication before surgery (16.4%). It was found that there was insufficient knowledge about adverse events. **Conclusions:** creating a clear catalog and ZN reporting system, training subordinate staff, providing employee support, searching for solutions, implementing systems, analyzes and guidelines.

Keywords: occupational risk, adverse events, nurse

Wprowadzenie: Ryzyko zawodowe jest to ryzyko ponoszone przez pracownika w tym wypadku pielęgniarstwa w związku z wykonywaną pracą. Zjawisko ryzyka jest powiązane z prawdopodobieństwem wystąpienia zdarzeń niepożądanych. Zdarzenia niepożądane są definiowane jako uszczerbek wywołany w trakcie lub w wyniku leczenia, nie związany z przebiegiem choroby lub stanem zdrowia pacjenta. Wynikają one często z określonych braków lub niedomogów systemowych. W piśmiennictwie istnieją liczne próby skategoryzowania zdarzeń niepożądanych. **Cel pracy:** Ocena wybranych elementów ryzyka zawodowego a wystąpienia zdarzeń niepożądanych w praktyce pielęgniarstwa. **Metody:** Dokonanie analizy piśmiennictwa dotyczącego ryzyka zawodowego a zdarzeń niepożądanych w praktyce pielęgniarstwa. **Wyniki:** Analizując literaturę tematu uzyskano następujące wyniki. Jako główną przyczynę występowania zdarzeń niepożądanych wskazano małą ilość personelu medycznego – 77,3%, oraz przeciążenie pracą – 77,3%. Do ukrycia popełnionego błędu medycznego przyznaje się 81,8% badanych, 58,2% nie brało udziału w szkoleniach dotyczących zdarzeń niepożądanych. Najwięcej badanych pielęgniarek – 29,1%, przyznało się do następujących błędów: przygotowanie i podanie leku bez zlecenia lekarza oraz do niewłaściwego czasu podania premedykacji przed zabiegiem operacyjnym (16,4%). Stwierdzono brak dostatecznej wiedzy w tematyce zdarzeń niepożądanych. **Wnioski:** stworzenie czytelny katalogu i systemu raportowania ZN, szkolenie podległego personelu, zapewnienie wsparcia pracownikowi, szukanie rozwiązań, wdrażanie systemów, analiz i wytycznych.

Słowa kluczowe: ryzyko zawodowe, zdarzenia niepożądane, pielęgniarstwo

Safety-engineered medical devices the role in the work of nurses and midwives

Bezpieczny sprzęt - rola w pracy pielęgniarek i położnych

Bożena Joanna Dzikiewicz

¹University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Branch in Ełk, Poland, ²"PRO – MEDICA" w Ełku Sp. z o.o. Ełk, Polska; email: bozena.dzikiewicz@uwm.edu.pl

Employees of medical units are exposed to potentially infectious material in the work environment. Exposure is related to occupational exposure, such as accidental skin damage through injury with sharp equipment. The greatest risk is exposure to biological agents transmitted directly through blood from patient to staff. Injury leads to disruption of a worker's tissue continuity, whether during surgery, drawing blood, performing injections or inserting vascular accesses. In Polish public health institutions, there are up to 100 injuries per day. A NIK report from 2021 states that the most common injuries to workers occur when glass ampoules and injection needles are used at work. The study found that the incidents most often involved nurses. The data is alarming especially since one out of every six injury incidents is reported. The use of safe, easy-to-use medical equipment can reduce injury and stabbing incidents among medical personnel by 75%. The purpose of the presentation is to assess whether the use of safety-engineered medical devices had an impact on reducing the incidence of injuries and stabbings in one of the hospitals in the Warmian-Masurian Voivodeship. A diagnostic survey method was used for the implementation, and an analysis of documentation - the Report on Occupational Health and Safety of Sharp Injuries in the Provision of Health Services from 2014-2023 - was applied.

Key words: occupational exposure/injury/safety-engineered medical devices/biological agents/nurse

Pracownicy jednostek medycznych narażeni są na kontakt z materiałem potencjalnie zakaźnym w środowisku pracy. Narażenie związane jest z ekspozycją zawodową np. z przypadkowym uszkodzeniem skóry poprzez zranienie ostrym sprzętem. Największe ryzyko stanowi narażenie na czynniki biologiczne przeniesione drogą bezpośrednią przez krew od pacjenta do personelu. Zranienie prowadzi do przerwania ciągłości tkanek, zarówno w czasie operacji, pobierania krwi, wykonywania iniekcji, zakładania dostępów naczyniowych. W polskich instytucjach zdrowia publicznego dochodzi dziennie do 100 zranień. Raport NIK z 2021 r. podaje, że najczęściej do zranień pracowników dochodzi w trakcie wykorzystywania w pracy szklanych ampułek i igieł iniekcyjnych. Z badań wynika, że zdarzenia dotyczyły najczęściej pielęgniarek. Dane są zatrważające zwłaszcza, że na 6 incydentów zranień zgłaszany jest jeden. Używanie bezpiecznego, łatwego w użytkowaniu sprzętu medycznego może przyczynić się do ograniczenia przypadków zranień i zakłuć wśród personelu medycznego o 75%. Celem prezentacji jest ocena czy stosowanie bezpiecznego sprzętu medycznego miało wpływ na zmniejszenie wystąpienia zranień i zakłuć w jednym ze szpitali w województwie warmińsko-mazurskim. Do realizacji wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego, zastosowano analizę dokumentacji: Raportu o bezpieczeństwie i higienie pracy w zakresie zranień ostrymi narzędziami przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych, z lat 2014-2023. Wnioski: Należy wprowadzić w instytucjach zdrowia publicznego bezpieczny sprzęt, który ogranicza zranienia i zakłucia.

Słowa kluczowe: ekspozycja zawodowa/zranienie/bezpieczny sprzęt/czynniki biologiczne/pielęgniarka

Innovative IT technologies as an opportunity for the development of health tourism in the Warmia and Mazury region

Innowacyjne technologie IT jako szansa rozwoju turystyki zdrowotnej w regionie Warmii i Mazur

Jarosław Klimczak¹, Małgorzata Klimczak¹

¹Department of Physiotherapy, School of Public Health, Collegium Medicum, University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Poland, email: jaroslaw.klimczak@uwm.edu.pl

In the speech performance there was made a review of the development projects in the area of health which will allow on the implementation of innovative health tourism products in the region of Warmia and Mazury. The fourth smart economic specialization called "Healthy Life" was created in the region. As part of EU help programs, financial resources were provided for business entities that will allow the research and development work to be carried out for the amount of over 70 million EUR. As a result of these activities, the health tourism offer of the entire region will be created in cooperation with scientific and research units, which will contribute to economical development of Warmia and Mazury.

Keywords: health tourism, research, IT technologies in health care, healthy life

W wystąpieniu dokonano przeglądu projektów badawczo-rozwojowych z obszaru zdrowia, które pozwolą na wdrożenie innowacyjnych produktów turystyki zdrowotnej w regionie Warmii i Mazur. W regionie powstała czwarta inteligentna specjalizacja gospodarcza o nazwie „Zdrowe życie”. W ramach programów pomocowych UE zapewnione zostały środki finansowe dla podmiotów gospodarczych, które pozwolą na przeprowadzenie prac badawczo-rozwojowych za kwotę ponad 70 mln euro. W wyniku tych działań zbudowana zostanie oferta turystyki zdrowotnej całego regionu, która powstanie we współpracy z jednostkami naukowo-badawczymi, co przyczyni się do rozwoju gospodarczego Warmii i Mazur.

Słowa kluczowe: turystyka zdrowotna , badania naukowe, technologie IT w ochronie zdrowia, zdrowe życie

Session 4. Students of health sciences session

Sesja 4. Sesja studentów kierunków nauk o zdrowiu

Quality of life and coping with stress among nurses

Jakość życia a radzenie sobie ze stresem przez pielęgniarki czynne zawodowo

Julia Lenkiewicz¹, Patryk Sędrowski¹, Ewa Kupcewicz²

¹Student Scientific Club of Nursing and Health Sciences, School of Public Health, Collegium Medicum, University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Poland, email: julia.lenkiewicz@student.uwm.edu.pl

² Department of Nursing, School of Public Health, Collegium Medicum, University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Poland

Introduction: During the performance of their professional duties, nurses are exposed to many harmful, burdensome, and dangerous factors that may affect life satisfaction. The aim of the study is to investigate the relationship between life satisfaction, the intensity of stress, and coping strategies among nurses in the Warmian-Masurian Voivodeship. **Methods:** The study was conducted using a diagnostic survey method with a group of 316 nurses working in hospitals from October 2023 to January 2024. To collect empirical data, a self-constructed questionnaire and the PSS-10, Mini-COPE, and SWLS questionnaires were used. Statistical analyses were performed using the Polish version of STATISTICA 13 (TIBCO, Palo Alto, CA, USA). **Results:** The level of life satisfaction and stress intensity in the studied group is quite varied. Nurses most often use active coping strategies for stress. Respondents who experience a low level of stress intensity are characterized by a higher level of life satisfaction. **Conclusion:** It is important to enable healthcare workers to receive training aimed at acquiring practical skills in coping with stress in the work environment, which will, in turn, contribute to patient safety and increased life satisfaction.

Keywords: nurses, life satisfaction, stress

Wstęp: W czasie wykonywania zadań zawodowych pielęgniarki/rze narażeni są na działanie wielu czynników szkodliwych, uciążliwych i niebezpiecznych, które mogą mieć wpływ na satysfakcję z życia. Celem pracy jest próba poznania związku satysfakcji z życia a natężeniem stresu i strategiami radzenia sobie wśród pielęgniarek/rzy na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. **Metody:** Badanie przeprowadzono metodą sondażu diagnostycznego w grupie 316 pielęgniarek/rzy pracujących w szpitalach w okresie od października 2023 roku do stycznia 2024. Do zebrania danych empirycznych wykorzystano kwestionariusz własnej konstrukcji oraz kwestionariusz PSS-10, Mini-COPE i SWLS. Analizy statystyczne wykonano za pomocą polskiej wersji STATISTICA 13 (TIBCO, Palo Alto, CA, USA). **Wyniki:** Poziom satysfakcji z życia i natężenia stresu w grupie badanej jest dość zróżnicowany. Pielęgniarki/rze najczęściej stosują aktywne strategie radzenia sobie ze stresem. Respondenci, którzy odczuwają niski poziom natężeniu stresu charakteryzują się wyższym poziomem satysfakcji z życia. **Wnioski:** Istotne jest umożliwienie pracownikom ochrony zdrowia szkoleń mających na celu nabycie umiejętności praktycznych w radzeniu sobie ze stresem w środowisku pracy, co w konsekwencji przełoży się na bezpieczeństwo pacjentów i zwiększenie satysfakcji z życia.

Słowa kluczowe: pielęgniarki, satysfakcja z życia, stres

Male nurses will demystify the world of nursing

Mężczyźni pielęgniarze odczarują świat pielęgniarstwa

Piotr Szyszko^{1,2}, Matylda Ekstowicz^{1,2}, Magdalena Szyszko³, Grażyna Piwko³, Ewa Kupcewicz⁴

¹Students' PTP Science Club, Branch in Ełk, University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Poland

² Student Scientific Club of Nursing and Health Sciences, School of Public Health, Collegium Medicum, University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Poland

³University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Branch in Ełk, Poland

⁴Department of Nursing, School of Public Health, Collegium Medicum, University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Poland

Introduction: The term "nursing" subconsciously evokes the image of patient care being provided by a female nurse. This profession is feminized worldwide. For centuries, nursing has been perceived as a female occupation due to its association with the natural role of the "female caregiver." The increasing demand for caregiving professions, resulting from the aging population, longer life expectancy, the development of nursing as a profession, and the rising competencies of nurses, has led to men becoming interested in this career. History, however, indicates the presence of men in this profession. The time has come to strengthen the position of men/male nurses within the therapeutic team and to change societal mindsets and existing stereotypes. The aim of this study is to analyze the employment structure of men in the nursing profession both in Poland and worldwide. It aims to determine the position of men in the caregiving and social professions and to understand the prevailing stereotypes and opinions resulting from the increased participation of men in the nursing profession. **Material and Method:** An analysis of literature, scientific materials, and statistical data was conducted. The study utilized an original questionnaire administered to a group of 100 individuals. The data were supplemented with information obtained from interviews conducted with professionally active nurses and male nurses. **Results:** Nursing is a highly feminized profession worldwide. The presence of men in nursing is burdened with stereotypes. Progress, contemporary holistic approaches to human care, the demand for nursing care, and the professionalism of the occupation indicate an increasing need for and participation of men in the nursing profession.

Keywords: nurse, man, gender stereotype, professionalism in the profession

Wstęp: Termin pielęgniarstwo podświadomie kojarzy się ze sprawowaniem opieki nad pacjentem przez kobietę-pielęgniarkę. Zawód, sfeminizowany na całym świecie. Od wieków pielęgniarstwo postrzegane jest jako zawód kobiecy poprzez wpisanie do naturalnej roli „kobiety-opiekunki”. Wzrost zapotrzebowania na zawody opiekuńcze wynikające z faktu starzenia się społeczeństwa, wydłużenia czasu życia, rozwoju pielęgniarstwa jako profesji, wzrostu kompetencji pielęgniarek, spowodowała zainteresowania pracą w zawodzie również mężczyzn. Historia, wskazuje jednak na obecność mężczyzn w tym zawodzie. Nadszedł moment na wzmocnienie pozycji mężczyzn/pielęgniarzy w zespole terapeutycznym, zmianę mentalności społecznej, funkcjonujących stereotypów. Celem pracy jest analiza struktury zatrudnienia mężczyzn w zawodzie pielęgniarza zarówno w Polsce jak i na świecie. Określenie pozycji mężczyzn w zawodzie opiekuńczym, społecznym. Poznanie panujących stereotypów, opinii, wynikających ze wzrostu udziału mężczyzn w zawodzie pielęgniarza. **Materiał i metody:** Przeprowadzono analizę piśmiennictwa, materiałów naukowych oraz danych statystycznych. W pracy wykorzystano autorski kwestionariusz przeprowadzony na grupie 100 osób. Dane uzupełniono informacjami pozyskanymi z wywiadu przeprowadzonego wśród aktywnych zawodowo pielęgniarek i pielęgniarzy. **Wyniki:** Pielęgniarstwo to zawód wysoko sfeminizowanym na całym świecie. Obecność mężczyzn w zawodzie pielęgniarza obciążona jest stereotypami. Postęp, współczesne holistyczne podejście do człowieka, zapotrzebowania na opiekę pielęgniarzką oraz profesjonalizm zawodu wskazuje na wzrost, zapotrzebowanie i udziału mężczyzn w zawodzie

pielęgniarki/pielęgniarsza.

Słowa kluczowe: pielęgniarz, mężczyzna, stereotyp płci, profesjonalizm zawodu

Nursing care of a patient with cirrhosis of the liver in the course of the alcohol dependence syndrome

Opieka pielęgniarska nad pacjentem z marskością wątroby w przebiegu zespołu uzależnienia alkoholowego

Anastazja Mandziarz^{1,2}

¹Students' PTP Science Club, Branch in Elk, University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Poland

²Student Scientific Club of Nursing and Health Sciences, School of Public Health, Collegium Medicum, University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Poland e-mail: mandziarzanastazja@gmail.com

Introduction: Cirrhosis caused by alcohol addiction is becoming an increasingly common health problem. Statistics show that 200 to 300 people per 100,000 population suffer from cirrhosis, making it the 11th most common cause of death worldwide, with a predominance of cases among men. The reasons for developing the disease can be varied, including excessive alcohol consumption, drug abuse, unhealthy diet, smoking and genetic predisposition. Treatment of cirrhosis in UI requires complete abstinence, as well as pharmacotherapy, diet, participation in addiction therapy and treatment of complications. **Aim** - to identify nursing problems and develop an individualized plan of care for a patient with advanced cirrhosis in the course of UI. **Methods:** This work was developed on the basis of an individual case study. Various research techniques (patient interview, observation, anthropometric measurements and analysis of medical records) were used to gather the necessary information. Research tools were also used: stethoscope, Barthel scale. **Results:** A nursing care plan was developed, based on the NANDA - 1 classification. **Conclusion:** An analysis of studies has shown that untreated cirrhosis of the liver resulting from alcohol addiction leads to serious dysfunction of all body systems. This causes a number of dangerous complications that can have fatal consequences, including death.

Keywords: cirrhosis, AUD, nursing care, care plan

Wstęp: Marskość wątroby spowodowana uzależnieniem od alkoholu staje się coraz bardziej powszechnym problemem zdrowotnym. Statystyki pokazują, że na marskość wątroby choruje od 200 do 300 osób na 100 000 mieszkańców, co sprawia, że jest to 11 najczęstsza przyczyna zgonów na świecie, z dominacją przypadków wśród mężczyzn. Przyczyny rozwoju choroby mogą być różnorodne, w tym nadmierne spożywanie alkoholu, nadużywanie leków, niezdrowa dieta, palenie tytoniu oraz predyspozycje genetyczne. Leczenie marskości wątroby w ZUA wymaga całkowitej abstynencji, a także zastosowania farmakoterapii, diety, udziału w terapii uzależnień oraz leczenia powikłań. **Cel** - zidentyfikowanie problemów pielęgniarskich oraz opracowanie indywidualnego planu opieki dla pacjenta z zaawansowaną marskością wątroby w przebiegu ZUA. **Metody:** Ta praca została opracowana na podstawie analizy indywidualnego przypadku. Do zgromadzenia potrzebnych informacji zastosowano różne techniki badawcze (wywiad z pacjentem, obserwacja, pomiary antropometryczne oraz analiza dokumentacji medycznej). Wykorzystano także narzędzia badawcze: stetoskop, skala Barthel. **Wyniki:** Opracowany został plan opieki pielęgniarskiej, opierając się na klasyfikacji NANDA – 1. **Wnioski:** Analiza przeprowadzonych badań wykazała, że nieleczona marskość wątroby wynikająca z uzależnienia od alkoholu prowadzi do poważnych zaburzeń w funkcjonowaniu wszystkich układów organizmu. Powoduje to szereg groźnych powikłań, które mogą mieć fatalne skutki, w tym zgon.

Słowa kluczowe: marskość wątroby, AUD, opieka pielęgniarska, plan opieki

Forms of popularizing the profession of a nurse by students and members of Scientific Circles of the Polish Nursing Association in the environment of the city of Ełk

Formy popularyzowania zawodu pielęgniarstwa przez studentów i członków Kół Naukowych Polskiego Towarzystwa Pielęgniarskiego w środowisku miasta Ełk

Katarzyna Budzińska^{1,2}, Izabela Michalicka^{1,2}, Grazyna Piwko³, Ewa Kupcewicz⁴

¹Students' PTP Science Club, Branch in Ełk, University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Poland, Poland

²Student Scientific Club of Nursing and Health Sciences, School of Public Health, Collegium Medicum, University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Poland

³University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Branch in Ełk, Poland

⁴Department of Nursing, School of Public Health, Collegium Medicum, University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Poland

Introduction: The profession of a nurse is extremely important. There is currently a great demand for qualified nurses, and the lack of substitutability in this field is becoming more and more evident. It is very important to educate new nurses who will be able to meet the needs and challenges of today's health care system. As nursing students, we work to encourage young people to study this field.

Methods: Demonstration, instruction, observation, discussion. **Results:** The participation of students and members of the PTP Student Club in social actions and campaigns increased the awareness and popularization of the nursing profession and improved the perception and image of future nurses by the local community. **Conclusions:** These activities help increase public interest and inform about the important role of nurses in health care. They also contribute to changing stereotypical ideas about nurses and influence the choice of professional career and increase young people's interest in working in the field of nursing.

Keywords: nurse, Student Club of the Polish Nursing Association, social actions, social campaigns, studies

Wstęp: Zawód pielęgniarstwa jest niezwykle ważny. Obecnie istnieje duże zapotrzebowanie na wykwalifikowane pielęgniarki, a brak zastępowalności w tej dziedzinie staje się coraz bardziej widoczny. Bardzo istotne jest wykształcenie nowych pielęgniarek, które będą mogły sprostać potrzebom i wyzwaniom dzisiejszego systemu opieki zdrowotnej. Jako studenci pielęgniarstwa, działamy na rzecz zachęcania młodzieży do podejmowania studiów na tym kierunku. **Metody:** Pokaz, instruktaż, obserwacja, dyskusja. **Wyniki:** Udział studentów i członków Studenckiego Koła PTP w akcjach i kampaniach społecznych wpłynął na wzrost świadomości i popularyzację zawodu pielęgniarstwa oraz poprawił postrzeganie i wizerunek przyszłych pielęgniarek przez lokalną społeczność. **Wnioski:** Działania te pomagają zwiększyć zainteresowanie społeczne oraz informują o ważnej roli pielęgniarstwa w opiece zdrowotnej. Przyczyniają się też do zmiany stereotypowych wyobrażeń na temat pielęgniarek i wpływają na wybór kariery zawodowej i zwiększają zainteresowanie młodych ludzi pracą w obszarze pielęgniarstwa.

Słowa kluczowe: pielęgniarstwo, Studenckie Koło Polskiego Towarzystwa Pielęgniarskiego, akcje społeczne, kampanie społeczne, studia

Zofia Szlenkier – polska pielęgniarka, filantropka

Zofia Szlenkier – Polish nurse, philanthropist

Karolina Borawska¹

¹Nursing Student, Branch in Elk, University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Poland; e-mail: 172724@student.uwm.edu.pl

Introduction: In every profession, including nursing, we can find role models - outstanding people who have influenced the development and professionalism in the past and today, characterized by autonomy and the right to control their own work. What do we know about historical patterns? Are we inspired by their actions? Do they constitute a starting point for reflection and reflection? In the era of a network of websites (focusing on nursing research, legal regulations, nurses' participation in politics, leadership for change, advanced nursing practice) promoted by the International Council of Nurses, does it make sense to expose role models from past generations? This work is an attempt to deepen the topic of personal role model as a source of wealth of attitudes, showing the hierarchy of values of a Polish nurse - Zofia Regina Szlenkier. **Purpose of the work:** To introduce Zofia Szlenkier as a role model of Polish nursing - a source of thoughts, inspiration and pride. Obtaining historical knowledge as a source for active implementation in the nursing world. **Methods:** Analysis of the literature regarding Zofia Szlenkier. **Results:** It is advisable to constantly deepen the knowledge about our outstanding predecessors and discover their spiritual, moral and intellectual beauty as an inexhaustible source of reflection, inspiration and pride. It is worth realizing that by promoting role models (historical or contemporary) related to a given profession and general ones, we strengthen and support our own sense of security and belonging to a given community or profession, and by identifying with the role model's rules of conduct and acting according to them, we increase respect and self-esteem. values. **Conclusions:** Every effort should be made to obtain sponsors to publish an album, CD and calendar presenting outstanding nurses in order to disseminate their life's work among health care workers and society, because we need role models.

Keywords: nurse, role model, inspiration, historical knowledge

Wstęp: W każdej profesji, w tym również w zawodach pielęgniarki, znajdziemy wzory osobowe — wybitne osoby wpływające w czasach minionych i współcześnie na rozwój i profesjonalizm charakteryzujący się autonomią i prawem do kontroli własnej pracy. Co wiemy o historycznych wzorcach? Czy inspirują nas ich działania? Czy stanowią one zaczyn do refleksji, przemyśleń? Czy w dobie sieci stron internetowych (skupiających się na badaniach w pielęgniarstwie, regulacjach prawnych, udziale pielęgniarek w polityce, przywództwie dla zmian, zaawansowanej praktyce pielęgniarstwa) promowanych przez Międzynarodową Radę Pielęgniarek, jest sens eksponować wzory postaci z minionych pokoleń? Niniejsza praca jest próbą pogłębienia tematu wzorca osobowego jako źródła bogactwa postaw, ukazania hierarchii wartości polskiej pielęgniarki — Zofii Reginy Szlenkier. **Cel pracy:** Zapoznanie z postacią Zofii Szlenkier jako wzoru osobowego polskiego pielęgniarstwa – źródło przemyśleń, inspiracji i dumy. Zaczerpnięcie wiedzy historycznej jako źródła do aktywnego wdrożenia w świat pielęgniarstwa. **Metody:** Dokonanie analizy piśmiennictwa dotyczącego Zofii Szlenkier. **Wyniki:** Wskazane jest stałe pogłębianie wiedzy o naszych wybitnych poprzednikach i odkrywanie ich piękna duchowego, moralnego i intelektualnego, jako niewyczerpanego źródła refleksji, inspiracji i dumy. Warto sobie uzmysłowić, że propagując wzory (historyczne lub współczesne) związane z daną profesją i ogólnie, umacniamy, wspomagamy własne poczucie bezpieczeństwa oraz przynależności do danej społeczności, czy profesji, a dzięki identyfikacji z zasadami postępowania wzoru i działania według nich zwiększamy szacunek i poczucie własnej

wartości. **Wnioski:** Powinno się dołożyć wszelkich starań, aby pozyskać sponsorów celem wydania albumu oraz płyty, kalendarza prezentujących wybitne postaci pielęgniarek, aby upowszechnić dzieło ich życia wśród pracowników służby zdrowia i społeczeństwa, ponieważ wzory osobowe są nam potrzebne.

Słowa kluczowe: pielęgniarka, wzór osobowy, inspiracja, wiedza historyczna

Caring for a newborn with bladder exstrophy - a case study

Opieka nad noworodkiem z wycelowanym pęcherzem moczowym – studium przypadku

Małgorzata Radek¹, Agnieszka Terska²

¹Midwifery Student, School of Public Health, Collegium Medicum University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Poland

²Department of Midwifery, School of Public Health, Collegium Medicum University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Poland

Introduction: The purpose of this study was to identify the problems related to the care of a newborn with classic bladder exstrophy, to create a care plan, and to present interventions that enable the proper development of the child. **Materials and Methods:** The research was conducted using an individual case study. Analysis included a case of a newborn CI +/- 40 weeks PI with undiagnosed during pregnancy bladder defect in the form of a classic bladder exstrophy. The study was conducted at the turn of December 2022 and January 2023 at the Municipal Complex Hospital in Olsztyn while the author was taking practical classes at the Neonatal and Preterm Infants Unit with Intensive Supervision. **Conclusion:** The classic bladder exstrophy doesn't affect the mental development of the child, but it is a risk factor for the occurrence of other congenital defects. The care plan for the newborn should be adapted and modified according to the current needs of the newborn. Properly carried out care in the neonatal period positively affects the condition of the bladder. The condition of the bladder determines the date and type of therapy. The method of treatment should be individually tailored to the case. Properly implemented post-operative care minimizes the risk of complications and improves the newborn's adult life prognosis. To achieve the positive effects of care, parents should be involved in caring for the newborn child, enabling them to form a bond with the newborn child.

Key words: development defect, bladder, bladder defect, classic bladder exstrophy, care of classic bladder exstrophy, care plan of a newborn with classic bladder exstrophy

Celem pracy było ustalenie problemów związanych z opieką nad noworodkiem z wycelowanym pęcherzem moczowym, stworzenie planu opieki oraz przedstawienie interwencji umożliwiających prawidłowy rozwój dziecka. **Materiał i Metody:** Badania zostały przeprowadzone za pomocą metody kazuistycznej. Analizą objęto przypadek noworodka z CI +/- 40 tyg. PI z nierozpoznaną w czasie ciąży wadą pęcherza moczowego w postaci wycelowanego pęcherza moczowego (CBE). Badania przeprowadzono na przełomie grudnia 2022 roku oraz stycznia 2023 roku w Miejskim Szpitalu Zespolonym w Olsztynie w trakcie odbywania przez autora zajęć praktycznych na oddziale Noworodków i Wcześnieńców z Pododdziałem Intensywnego Nadzoru. **Wnioski:** Wycelowany pęcherz moczowy nie wpływa na rozwój umysłowy dziecka jest jednak czynnikiem ryzyka występowania innych wad wrodzonych. Plan opieki nad noworodkiem należy dostosować i modyfikować do aktualnych potrzeb noworodka. Prawidłowo przeprowadzona pielęgnacja w okresie noworodkowym pozytywnie wpływa na stan pęcherza moczowego. Kondycja pęcherza moczowego decyduje o terminie oraz rodzaju terapii. Metoda leczenia powinna być indywidualnie dopasowana do przypadku. Poprawnie zrealizowana opieka po operacji minimalizuje ryzyko powikłań i poprawia rokowania noworodka na dorosłe życie. W celu uzyskania pozytywnych efektów opieki powinno się angażować rodziców noworodka w pielęgnację. Umożliwi im to stworzenie więzi z nowo narodzonym dzieckiem.

Słowa kluczowe: wada rozwojowa, pęcherz moczowego, wada pęcherza moczowego, wycelowanie pęcherza moczowego, plan opieki nad noworodkiem z wadą pęcherza, pielęgnacja wycelowanego pęcherza moczowego,

Nursing a patient with paranoid schizophrenia in the perinatal period

Pielęgnowanie pacjentki z schizofrenią paranoidalną w okresie okołoporodowym

Małgorzata Mallek¹; Agnieszka Terska²

¹Midwifery Student, School of Public Health, Collegium Medicum, University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Poland

²Department of Midwifery, School of Public Health, Collegium Medicum University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Poland

Introduction: The aim of the study was to define problems, plan obstetric care, and undertake obstetric interventions aimed at maintaining good health and preventing complications associated with the diagnosis of the mental illness, which is paranoid schizophrenia. **Materials and Methods:** The research was conducted using the individual case method. The analysis included a pregnant and postpartum woman suffering from paranoid schizophrenia. The research was conducted at the Provincial Specialist Hospital from May to June 2023, during the author's internship in the obstetrics and gynecology department. The hospital's management gave permission to conduct the study and use the data in this work. **Conclusions:** Communication must be clear, simple, and understandable for the patient. It is essential to involve family members in the treatment and care process. Effective cooperation with the family helps improve treatment outcomes and the quality of life for patients. The decision on natural childbirth for a patient suffering from paranoid schizophrenia should be made individually, considering her mental health condition, emotional support, symptom control, physical safety, and postpartum care planning. Postpartum care planning for a patient with paranoid schizophrenia requires a special approach. It is essential to regularly monitor the patient's mental health during the postpartum period. Ensuring the physical safety of both the patient and her child is necessary.

Keywords: schizophrenia, pregnancy, postpartum, childbirth, cesarean section

Celem pracy było zdefiniowanie problemów, zaplanowanie opieki położniczej oraz podjęcie interwencji położniczych mających na celu utrzymanie dobrego stanu zdrowia i zapobieżeniu powikłaniom związanym ze stwierdzeniem choroby psychicznej jaką jest schizofrenia paranoidalna. **Materiał i metody:** Badania zostały przeprowadzone za pomocą metody indywidualnego przypadku. Analizą objęto kobietę ciężarną oraz w połogu chorującą na schizofrenię paranoidalną. Badania zostały przeprowadzone w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym w okresie od maja do czerwca 2023 roku, podczas odbywania praktyk przez autora pracy w Oddziale położniczo – ginekologicznym. Uzyskano zgodę Dyrekcji szpitala na przeprowadzenie badania i wykorzystanie danych w niniejszej pracy. **Wnioski:** Komunikacja musi być jasna, prosta i zrozumiała dla pacjentki. W procesie leczenia i opieki nad chorym istotne jest uwzględnienie członków rodziny. Skuteczna współpraca z rodziną pomaga poprawić wyniki leczenia i jakość życia pacjentów. Decyzja o porodzie drogami natury dla pacjentki chorującej na schizofrenię paranoidalną powinna być podejmowana indywidualnie, uwzględniając jej stan zdrowia psychicznego, wsparcie emocjonalne, kontrolę objawów, bezpieczeństwo fizyczne oraz planowanie opieki połogowej. Planowanie opieki połogowej dla pacjentki ze schizofrenią paranoidalną wymaga szczególnego podejścia. Istotne jest regularne monitorowanie stanu zdrowia psychicznego pacjentki w okresie połogu. Należy zadbać o bezpieczeństwo fizyczne zarówno pacjentki, jak i jej dziecka.

Słowa kluczowe: schizofrenia, ciąża, poród, cięcie cesarskie

Use of Kinesio Taping in Cases of Breast Milk Congestion: A Midwife's Approach in a Selected Case Study

Wykorzystanie kinezjotapingu w przypadku zastoju pokarmowego, postępowanie położnej w wybranym studium przypadku

Wiktorija Mazurek¹, Aleksandra Kostrzewa¹, Olga Bielan,^{2,3}

¹Students' Midwifery Pro-Familia Science Club, School of Public Health, Collegium Medicum, University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Poland, email: 167919@student.uwm.edu.pl

²Department of Midwifery, School of Public Health, Collegium Medicum, University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Poland

³Department of Nursing, School of Public Health, Collegium Medicum, University of Warmia and Mazury, Olsztyn, Poland

Introduction: Kinesiotaping is a treatment involving the application of elastic Kinesio tapes to the body to enhance lymph and cellular fluid flow between tissues. Its use is based on assessing the patient's condition and is mainly employed in physiotherapy and perinatal care, such as in cases of milk stasis. Indications for kinesiotaping are broad, but one must also consider contraindications like acute infections, thrombosis, and neoplastic changes. **Objective:** To analyze the application of kinesiotaping in a selected case study of a patient with milk stasis. **Materials and Methods:** Case study method. Techniques: Interview, observation, medical documentation analysis. **Results:** The study was conducted in May 2024 in the Obstetrics Department of a hospital, with voluntary participation and informed consent from the patient. **Conclusions:** In cases of milk stasis, two types of lymphatic applications can be used on the mammary gland—both types showed positive effects in the selected case study. Due to the positive therapeutic effects of kinesiotaping in the selected case study, it would be advisable to implement this procedure into the standard perinatal care protocol.

Keywords: Milk stasis in the mammary gland, kinesiotaping

Wstęp: Kinezjotaping to zabieg polegający na przyklejaniu elastycznych taśm Kinesio do ciała w celu zwiększenia przepływu limfy i płynu komórkowego między tkankami. Jego zastosowanie opiera się na ocenie stanu pacjenta i jest stosowane głównie w fizjoterapii oraz opiece okołoporodowej, np. w przypadku zastoju pokarmowego. Wskazania do kinezjotapingu są szerokie, ale należy pamiętać o przeciwwskazaniach, takich jak ostre infekcje, zakrzepy i zmiany nowotworowe. **Cel pracy:** Analiza zastosowania kinezjotapingu w wybranym studium przypadku pacjentki z zastojem pokarmowym. **Materiał i metody:** Metoda studium przypadku. Techniki: wywiad, obserwacja, analiza dokumentacji medycznej. **Wyniki:** badanie przeprowadzono w maju 2024 roku w Oddziale Położniczym jednego ze Szpitali, udział w badaniu był dobrowolny i pacjentka wyraziła świadomą zgodę. **Wnioski:** W przypadku zastoju pokarmowego na gruczoł piersiowy mogą być zastosowane dwa rodzaje aplikacji limfatycznych - oba rodzaje przyniosły pozytywny efekt w wybranym studium przypadku. Ze względu na pozytywne efekty terapeutyczne zastosowanego kinezjotapingu w wybranym studium przypadku, wskazanym byłoby wdrożenie tej procedury do standardu opieki okołoporodowej.

Słowa kluczowe: zastój pokarmu w gruczole piersiowym, kinezjotaping